

T.C

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU POLİTİKASI VE İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

**TERÖRÜN FİNASMANIYLA MÜCADELE POLİTİKASI
DOĞRULTUSUNDA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN
DENETİM VE KONTROLÜ**

Tezi Hazırlayan

Çilem KAR

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Kamu Politikası Ve İşletmeciliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Eylül 2021

NEVŞEHİR

T.C

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU POLİTİKASI VE İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

**TERÖRÜN FİNASMANIYLA MÜCADELE POLİTİKASI
DOĞRULTUSUNDA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN
DENETİM VE KONTROLÜ**

Tezi Hazırlayan

Çilem KAR

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Kamu Politikası Ve İşletmeciliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Eylül 2021

NEVŞEHİR

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada yer alan bütün bilgilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ve bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Tezi Hazırlayan

Çilem KAR

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Terörün Finasmanıyla Mücadele Politikası Doğrultusunda Sivil Toplum Örgülerinin Denetim ve Kontrolü ” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Çilem KAR

Danışman

Doç.Dr. Mustafa ARSLAN

Kamu Politikası ve İşletmeciliği Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç.Dr. Mustafa ARSLAN danışmanlığında Çilem KAR tarafından hazırlanan **“Terörün Finasmanı ile Mücadele Politikası Doğrultusunda Sivil Toplum Örgütlerinin Denetim ve Kontrolü ”** başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

....../.../2021

JÜRİ

Başkan : Prof. Dr. İsmail BEKÇİ

Üye : Doç.Dr. Mustafa ARSLAN

Üye : Dr.Öğrt. Üye Ebru TOPCU

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun.....tarih ve..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

....../.../20..

Doç. Dr. Lokman TANRIKULU
Enstitü Müdürü

**TERÖRÜN FİNASMANIYLA MÜCADELE POLİTİKASI
DOĞRULTUSUNDA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN DENETİM VE
KONTROLÜ**

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Politikası ve İşletmeciliği, Yüksek Lisans, Eylül 2021
Danışman: Doç. Dr. Mustafa ARSLAN**

ÖZET

Terörizmin uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, insan kaçakçılığı ve ticareti gibi yasadı finans kaynaklarına yönelik getirilen ulusal ve uluslararası tedbirler terör örgütlerini kolluk birimlerinin takibinden kurtaracak alternatif gelir kaynakları arayışına yöneltmiştir. Bu doğrultuda terör örgütlerinin finans temininde kullanamaya başladıkları araçlardan biri de Sivil Toplum Örgütleri olmuştur. Evrensel kabul gören değerlere hizmet etmeleri nedeniyle STK'lar genellikle toplum desteği alan ve kolluk kuvvetlerinin dikkatini çok fazla çekmeyen örgütlerdir. STK'ların bu yönü terör örgütlerinin istismarına açıktır.

Bu araştırmada terör örgütlerinin finansal kaynak temin etmek amacıyla STK'ları kullanma biçimleri ve bu tehdide yönelik alınan ulusal ve uluslararası tedbirlerle STK'ların aldıkları tedbirleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma nitel metodolojiyle hazırlanmış olup, literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada dini motivasyonlu terör örgütleri ile etnik temelli terör örgütlerinin STK'ları ve özellikle diaspora azınlıklarını finansal kaynak temini amacıyla istismar ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu tehditle mücadelede alınan ulusal ve uluslararası tedbirlerin yeterli düzeyde olmadığı, özellikle devletler arasında terörle mücadeleye yönelik bir uzlaşının olmaması nedeniyle koordinasyon sağlama hususunda sorunların yaşandığı bulgularına da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör(izm), Terörizmin Finansmanı, Sivil Toplum Kuruluşu, Vakıf, Dernek, Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar

**SUPERVISION AND CONTROL OF CIVIL SOCIETY IN ACCORDANCE
WITH THE POLICY OF FIGHTING TERRORIST FINANCE
Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Public Policy and Management, MSc, September 2021
Supervisor: Assoc. Mustafa ARSLAN**

ABSTRACT

National and international measures against illegal financial sources of terrorism such as drug smuggling, arms smuggling, human smuggling and trafficking have led terrorist organizations to seek alternative income sources that will save them from the pursuit of law enforcement units. In this direction, one of the tools that terrorist organizations have started to use in finance supply has been Non-Governmental Organizations. Because they serve universally accepted values, NGOs are organizations that receive community support and do not attract much attention from law enforcement. This aspect of NGOs is open to exploitation by terrorist organizations.

In this study, it is aimed to reveal that; the ways in which terrorist organizations use NGOs to obtain financial resources, the national and international measures taken against this threat and the measures taken by NGOs. The research was prepared with qualitative methodology and literature review method. In this study, it was found that religiously motivated terrorist organizations and ethnic-based terrorist organizations exploit NGOs and especially diaspora minorities for the purpose of obtaining financial resources. It was also found that the national and international measures taken in the fight against this threat were not at a sufficient level, and there were problems in coordination, especially due to the lack of a consensus among the states on the fight against terrorism.

Key Words: Terror(ism), Financing of Terrorism, Non Governmental Organization, Foundation, Association, Non Profit Organization

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince yardımlarını esirgemeyen; öneri ve katkılarıyla çalışmamın her aşamasında bana destek olan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mustafa ARSLAN'a teşekkürlerimi sunarım. Tezimin değerlendirilmesi ve daha iyi bir seviyeye ulaşmasında çok değerli katkıları olan jüri üyelerim Sayın Prof. Dr. İsmail BEKCI'ye ve sayın Dr. Öğrt. Üyesi Ebru TOPCU'ya teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmam sürecinde desteklerini esirgemeyen, öğrencileri olmaktan büyük mutluluk duyduğum Sosyal Bilimler Enstitüsü ailesine ve kıymetli Sekreteri Sayın Habip İDİZ'e Sayın, Mehmet SALLANBAŞ'a öğrenciliğim boyunca göstermiş oldukları ilgiden dolayı teşekkür ederim.

Yükseklisans eğitimim boyunca anlayış ve desteklerinden dolayı değerli Müdürüm Prof. Dr. Şahlan ÖZTÜRK'e ve çok kıymetli mesai arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu günlere gelmem de büyük emeği olan Kıymetli Annem ile canım Kardeşlerim; Kadir ve Rabia Didar'a canı gönülden teşekkür ederim.

Anne karnındayken birlikte eğitim hayatına başladığımız kızım Zeynep Zümra'ya ve eğitimimin başlaması ve davamı sürecince sonsuz destek ve anlayışı ile her daim yanımda olan sevgili eşim Sayın Doç. Dr. Musa KAR'a sabırları ve anlayışlarından dolayı içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞU KAVRAMI VE GELİŞİM SÜRECİ

1.1. Sivil Toplumun Tanımı ve Tarihçesi.....	3
1.2. Sivil Toplum ve Demokrasi	8
1.3. Sivil Toplum ve Devlet	10
1.4. Sivil İtaatsizlik ve Sivil Toplum.....	12
1.5. Sivil Toplum Kuruluşu	15

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖR, TERÖR FİNANSMANI KAVRAMLARI VE TARİHÇESİ

2. 1 Terör ve Terörizm	19
2.1. 1. Terörün Tarihi	22
2.1. 2. Motivasyonel Kaynak Açısından Terör Türleri	23
2.1. 3. Etnik Terör	24
2.1. 4. Dini İstismar eden Terör Örgüt	24
2.1. 5. Devlet Terörü	25
2.1. 6. Narko Terörizm.....	26
2.1. 7. Siber Terörizm	27

2. 2	Terörün Nedenleri, Etkileri ve Sonuçları	28
2. 3	. Terör Örgütlerinin Başlıca Giderleri	29
2.3.1.	Barınma Beslenme Giderleri:.....	30
2.3.2.	Lojistik Destek Giderleri.....	30
2.3.3.	Diğer Giderler	31
2. 4	. Terörün Ekonomik Etkileri (Maliyetleri)	33
2. 5	. Terörizmin Çeşitli Sonuçları	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRÜN YASAL YOLLARDAN FİNANSMANI VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İLE BAĞLANTILARI

3.1.	Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları	39
3.1.1.	Yasadışı Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler.....	42
3.1.1.1.	Kaçakçılık.....	42
3.1.1.2.	Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı.....	43
3.1.1.3.	Silah Kaçakçılığı	43
3.1.1.4.	İnsan Kaçakçılığı	44
3.1.1.5.	Sigara ve Diğer Malların Kaçakçılığı.....	45
3.1.1.6.	Sahte İlaç Kaçakçılığı.....	45
3.1.1.7.	Gasp Hırsızlık Soygun.....	46
3.1.1.8.	Fidye Amaçlı Adam Kaçırma.....	46
3.1.1.9.	Haraç Toplama	47
3.1.1.10.	Sahtecilik	48
3.1.1.11.	Kredi Kartı Dolandırıcılığı	49
3.1.2.	Yasal Görünümlü Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler.....	49
3.1.2.1	Aidat ve Bağışlar	49
3.1.2.1.	Ticari İşletmeler	50
3.1.2.2.	Sivil Toplum Örgütleri	50
3.1.2.3.	Yayın Araçlarından Elde Edilen Gelirler	51
3.1.2.4.	Sosyal Etkinlikler	51
3.1.2.5.	Yabancı Devletlerce Yapılan Yardımlar	52
3.2.	Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Yöntemleri.....	54
3.2.1.	Uluslararası Düzenlemeler	55

3.2.2.	Ulusal Düzenlemeler.....	57
3.3.	Sivil Toplum Örgütlerinin Terörizmin Finansmanı Mevzuatındaki Yeri ...	58
3.3.1.	5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun	58
3.3.2.	6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun .	59
3.3.3.	3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu	59
3.3.4.	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	60
3.3.5.	5326 Sayılı Kabahatler Kanunu	61
3.3.6.	Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Kanunu.....	61
3.4.	Risklerin Tanımlanması ve Metotları.....	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ TERÖR FİNANSMANI İLE MÜCADELEDE ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER

4. 1.	Kuruluş Yöneticilerinin Dikkat Etmesi Gereken Konular.....	68
4.2.	Uygulamaya İlişkin Tavsiyeler	68
SONUÇ ve ÖNERİLER.....		71
KAYNAKÇA.....		73
ÖZGEÇMİŞ		78

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. STK'ların yapabileceği Çalışmalar	16
Tablo 2. Terörizmin Nedenleri.....	29
Tablo 3. 2006 Yılında Ele Geçirilen Silahların İmalat Türüne Göre Sayıları	31
Tablo 4. Terör Saldırıları ve Tahmini Maliyetleri	32
Tablo 5. Terörizmin Dört Boyutlu maliyeti	34
Tablo 6. Terör/izmin Sonuçları	34
Tablo 7. Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları	42
Tablo 8. Suiistimal Metotları ve Riskleri.....	66

GİRİŞ

Günümüz dünyasında uluslararası bir sorun haline gelen terörizm insanlar ve devletler için önemli bir tehdit unsurudur. Terör pahalı bir eylem türüdür ve örgütlerin öncelikli amacı örgüt için gelir elde etmek olmasa da eylemlerine devam ettirmek için sürekliliği olan finansal kaynaklara ihtiyaç duymaktadırlar. Dünya barışını tehdit eden terör ile mücadele uluslararası bir işbirliği gerektirmektedir. Bu sebepten ötürü terörle mücadelenin odak noktası terör finansmanı olarak ele alınmalıdır.

Faaliyetlerini sürdürebilmek için önemli bir maddi kaynağa ihtiyaç duyan terör örgütleri bu kaynakları sağlamak için yasal ve yasal olmayan yollara başvurmaktadır. Yasal olmayan finans kaynakları; uyuşturucu kaçakçılığı, banka soyma, adam kaçırmaya, yabancı devlet destekleri iken yasal olan finans kaynakları; vakıflar, dernekler, örgüt yayınlarından elde edilen gelirler, aidat ve bağışlardır.

Yasadışı kaynaklar daha fazla kar getiren suçlardan oluşsa da eylem süreci ve süreç sonrası çeşitli sorunları barındırmaktadır. Bu sebepten terör örgütleri yasal gelir olarak karşımıza çıkan vakıf ve derneklerinde içinde barındığı sivil toplum kuruluşlarını örgüt eylemlerinin aktifliği için süreklilik arz eden gelir kaynağı olarak görmektedir.

Sivil toplum kuruluşları devlet içerisinde devletin bir fonksiyonu olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel itibari ile sivil toplum kuruluşları; yardım maksadı ile hayır işleri gerçekleştirmek için bağış ve yardımlar ile fon toplama veya toplanan fonların dağıtma işi ile uğraşan tüzel kişi, oluşum veya kurum olarak tanımlanmıştır. Sivil toplum kuruluşları üzerinden önemli miktarda gelir elde eden terör örgütleri bu kuruluşları finans kaynağı olarak kullanmanın yanı sıra örgütlerine üye sağlamak ve terör propagandası içinde faydalanmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları teröre destek amacı ile kurulmuş, örgütün yasal yüzü olabileceği gibi insani yardımlar için örgütlenme amacı ile de kurulmuş olabilir.

Bu çalışmada sivil toplum kuruluşları ile terör örgütü arasındaki ilişkinin genel bir portresi ortaya koyulacaktır. Özellikle terörün yasal finansmanında sivil toplum kuruluşlarının kullanılmaması için bireysel olarak sivil toplum kuruluşlarının buna ek olarak da kamu otoritelerinin yapması gereken yasal düzenlemeler ve tedbirler

üzerinde durulacaktır. Araştırmanın birinci bölümünde Sivil toplum tanımı tarihçesi ve toplumsal gelişimi hakkında bilgiler verilmiş. Devlet ve toplum arasındaki görevlerinden bahsedilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde terör ve terörizmin tanıma değinilmiş terörizm çeşitlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca terör faaliyetlerinin maliyetleri hakkında bilgiler verilmiş terör örgütlerinin temel ve örgüt faaliyeti için gerekli giderlere değinilmiştir. İkinci bölümün son kısmında ise terörün neden olduğu sonuçlardan ve terörizmin toplumsal etkilerinden bahsedilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise terör örgütlerinin yasal ve yasal olmayan gelirlerinden bahsedilmiş ve sivil toplum kuruluşları ile ilişkileri ortaya koyulmuştur. Ayrıca terörizmin finansmanı ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası mevzuata detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise sivil toplum kuruluşlarının terör finansmanı ile mücadele alması gereken önlemler açıklanmıştır.

Sonuç olarak, sivil toplum örgütlerinin terör örgütleri tarafından istismar edilmemesi için, gelir ve gider kontrolünün şeffaf bir şekilde tüm paydaşlar ile paylaşılmasının gerektiği ve sağlam bir yönetim, iç ve finansal kontrol ile risk yönetiminin iyi yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞU KAVRAMI VE GELİŞİM SÜRECİ

1.1. Sivil Toplumun Tanımı ve Tarihçesi

Devletin otoritesi altında varlığını sürdüren kanuna bağlı devletten bağımsız (özerk), gönüllülük esasına dayanan örgütlü bir topluluk olan sivil toplumun gelişim süreci Devlet yetkilileri, akademisyenler siyasal parti üyeleri ve yazarlar gibi toplumun birçok farklı kesimi sivil toplum kavramı ile yakından ilgilenmiş ve tanımlamaya çalışmışlardır. Sivil toplum kavramının tarihsel gelişimine bakıldığında pek çok değişime uğradığı ve birçok düşünür tarafından da farklı yorumlanıp farklı tanımlandığı görülmektedir. Bununla birlikte sivil toplum kavramı süreç içerisinde tam anlamıyla net olarak bir tanıma sahip olmamasına rağmen, rağmen işlevi netleşmiş ve hedef kitlesi de giderek genişlemiştir.

Yaşamın içerisinde hem söylem olarak hem de pratikte etkisi yadsınamayan sivil toplum her kavram gibi canlı bir varlıktır ve günümüzdeki anlam içeriğini kazanabilmesi için uzun bir süreçten geçmiş, birçok makaleye, tez çalışmasına, kitaba da konu olmuştur.

Önemli bir değere sahip olan sivil toplumun düşünsel temelleri Antik Yunan'dan gelmektedir. Kavram, Antik Yunan'da Aristoteles (Aristo) tarafından kullanılan yasalarla sınırları çizilmiş kurallar bütünü içerisinde özgür ve eşit yurttaşların toplumu anlamındaki “polis”e kadar götürülmektedir. Aristo bilinen yazılarının hiçbirinde sivil toplum kavramını kullanmamıştır. Aristo'nun siyasal toplumu belirtmek için kullanmayı tercih ettiği “politik köhneni” terimi yurttaşların, kentlilerin oluşturduğu politik düzeni betimlemektedir. Bu terim Latince'ye “societascivilis” olarak geçmiştir. ‘Civis’(sivil); kelimesi yurttaş veya kentli

anlamındadır. Ayrıca batı dillerinde kent, şehir anlamına gelen ‘city’den köken almaktadır. Benzer bir kavram ise Türkçe de “uygarlık” ve “medeniyet” anlamına gelen “civilization” kelimesidir (Denli, 2018).

Tarihsel kökenlerine bakıldığında sivil toplum kavramı Aristo ile başlamaktadır. Oikos ile polis ayrımının var olduğu eski Yunan’da Politikekoinonia kelimesi polise karşılık gelmektedir. Tanım olarak insanın duyularının ve güdülerinin yaşadığı yer anlamına gelen Oikosa karşın Polis, düşüncenin şekillenip gün yüzüne çıktığı dilin yansıdığı bir oluşumdur. Polis de yaşayan yurttaşlar eşittir ve özgür bir şekilde sorunlar üzerine fikir beyan ederek ortak sözü oluşturmayı amaçlamaktadırlar. Yaşamını polis’de geçirenler insan, tanımına en uygun şekilde insanlığını yaşıyor ve özgür fikir ve düşüncelerini hayata geçirebiliyorlardı. Öte yandan oikos’da varlığını sürdüren insan zoon politikon* olarak nitelenemezdi. Polis bir uygarlık göstergesidir. Yurttaş olduğu Polis de yaşayan insan hürdür ve değerlidir (Aslan, 2010). Polis olarak geçen yaşam alanı, insanların şahsi alanının dışında yer alan sivil toplumla eş değer olan siyasal toplumu niteleyen alandır. Eski Yunan’da “Polis”in bir üyesi olmak bir ayrıcalık göstergesiydi. “Polis” üyeleri olan insanlara bir yurttaş kimliği kazandırması ve kamusal alanlara karşı duyarlı bir topluluk oluşturmaktan dolayı insanlar için bir gurur kaynağı olmuştur.

Üyelerinden şehir yaşantısında bir sorumluluk almalarını var olan işlere duyarsız kalmamalarını talep eden ve yapmayanları ilgisiz olarak tanımlayan “polis”lerde geçerli olan politika akla gelen günümüz demokratik politika kavramı değildir. Dönem politikası herkes için ve çoğulcu olmaktan uzak ve sitede yaşayan, politika yapma ayrıcalığına sahip olan küçük bir kesimi kapsamaktaydı. Kamu alanında görev almak için var olan bir rotasyon vardı ve bu şekilde ilerliyordu. Politikanın dışında değerler kavramında da çoğulculuk bulunmamaktaydı. Bütün üyelerden tanrılara ve ortak değerlere tam bir bağlılık beklenirdi (Yayla, 1999). Aristo’nun sivil toplum karşısı siyasal toplumu tanımlamak için kullandığı “politikekoinenia” terimi; eşit ve özgür vatandaşların yaşadığı kurallarının yasalarla belirlendiği bir toplumu ifade etmektedir. Bahsedilen dönem de siyasal toplum üyesi olmak sivil toplum üyesi olmak ile aynı

* Zoon politikon, Aristoteles’in siyaset felsefesinin temel kavramıdır ve insanın toplumsal bir varlık olduğunu ifade eder (Celal yeşil çayır).

anlama gelmekteydi. Bu nedenle bir sivil toplum üyesi olmak yaşadığı sınırın bir üyesi, bir vatandaş olmak demektir. Bu kişi devletin belirlediği yasalara uygun ve kendi gibi orada yaşayan diğer yurttaşlara saygılı bir şekilde davranmak zorundaydı (Keane, 2004).

Bu dönemde devlet kavramı ve sivil toplum birbirlerinden ayrı kavramlar değildir. Aristoteles'in devlet tanımına atfettiği bütün mahrem alanlara devlet gerekirse yüce amaçları için müdahale edebilir ve devlet ile kıyaslandığında özel alanın bir önemi yoktur. Devlet her şey ve her yerdedir gibi yaklaşımlar devlete tanrısal bir önem kazandırmıştır.

Sivil toplumun devletten farklı başlı başına bir kavram olarak görülmesi ancak 18. yüzyıldan sonra olmuştur. Tanrısal bir toplum tasarımı insani bir yönetim yapısına 18. Yüzyıldan sonra yavaş yavaş geçilmeye başlanmıştır. Feodal dönemin getirileri burjuvazinin gelişmesini engellemiştir. Dönemde gerçekleşen ekonomik koşullar, toplum hayatındaki değişimler, feodal dönemin yıkılarak burjuva sınıflarının ortaya çıkması belirli sonuçlar doğurmuştur. Bu sonuçların başında insanlar arasındaki örgütlenmenin zorunlu hale gelmesi gösterilebilir. Bahsedilen dönemde feodal kalıpların aşılması insanların bir birey olma mücadelesinin yanında birbirleriyle olan ilişkilerini şekillendirebilme ve örgütlenebilmelerine ilişkin bir takım değişimler yaşanmıştır(Çaha,196:186-190) Bu değişimlerin çerçevesini belirleyen en önemli aşama “sosyal sözleşme” kuramı adı verilen Hobbes, Locke ve Rousseau gibi düşünürlerin temelini atmış oldukları kuramdır. Devlet tanımının içerisinde sivil toplumunda yer almasının gerekliliğini düşünürler şu şekilde ifade etmiştir. Hobbes, sivil toplumun devletin koruması altında bir sözleşme ile oluştuğunu savunurken, sosyal sözleşmeciler olan Rousseau ise sivil toplumun anlaşılabilirliği için devletin biliniyor olması gerektiğini savunmuştur. İnsanlar doğal yaşantının getirilerinden uzaklaşmak ve bir yönetilme ihtiyacı hissettiğinden devleti kurmuşlardır. Toplumun tamamını etkileyebilecek bir güce sahip olan devlet sivil toplumda var olan bütün özellikleri taşımaktadır. Hobbes'in, Leviathan adlı eserinde “homahominilupus” yani “insan insanın kurdudur” görüşüne göre, bir toplulukta yaşayan insanlar arasında bir süre sonra çatışma meydana geleceği ve bunun sonucunda insanlarda oluşan bir kaygıya bağlı olarak güvenlik ihtiyacı hissedeceklerini söylemektedir. Hobbes'in farklı bir takım ortak çıkarlar neticesinde bir araya gelmiş demokratik toplum yapısının

tek kişinin egemenliğine bırakılması sivil toplumun bugünkü faaliyet alanının önünü tıkanmıştır (Yıldırım,2003,229) Bir başka düşünür Hegel'e göre de yönetilme ve yönetme anlamında tarihe bakıldığında insanlığın yaptığı en iyi oluşum devlet kavramıdır. Ulus, devletlerin bütünleşmiş bir parçasıdır sivil toplum ve devlet toplum arasındaki ilişki sözleşme ile değil bireylerin devlet otoritesini doğal bir şekilde kabullenmesi ile olur. Sivil toplumun üzerinde bir güç olan devlet, birey ve toplum çıkarlarını korumakta egemen güçtür. Devlet dışında yer alan birey kurum ve kuruluşların geneline sivil toplum denilebilir. Bireysel hak ve özgürlüklerin yanı sıra bireysel çıkarlar karşılıklı birtakım ilişkileri zorunlu kılmıştır. İnsanın olduğu yerde bu tip zorunlu ihtiyaçlara karşılanması sivil toplum kavramı ile gerçekleşmektedir. Bu durumun bir getirisi olarak sivil toplum şahsi menfaatler sonucu oluşan bir çatışma ortamı oluşturmuştur. Kısaca Hegel e göre sivil toplum özgürlüğün bir güvencesi değildir ve sözleşme ile oluşamaz (Çaha, 2017).

Kavramsal anlamı ile sivil toplumu ilk kullanan kişi John Locke 'tur ve Locke göre insanlar doğuştan eşittir. Bu eşitliğinde Sivil toplum kavramı ile anlamsal olarak olumlu yönde bir değişim gerçekleştireceğini düşünmektedir. Eşitlik ve özgürlük insanın varoluşunda kaynaklanır ve Devlet birey ve toplum menfaatlerini korumak için bir üst güçtür. Locke, devletin varoluş amacının insanı ve insan özgürlüğünü güvence altına alması gerektiğini düşünür ve devletin bunu yapmak için kendine kaynak olarak toplum sözleşmesini almasının zorunluluğundan bahsederek liberal düşüncenin gelişimini desteklemektedir.

Ayrı bir örgütlenme olarak sivil toplumu ilk kez ifade eden Alexis De Tocqueville'dir. Düşünür "Amerika'da Demokrasi" adlı eserinde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) demokrasi ve sivil toplumun ülkede yer alan dernek ve vakıflar sayesinde geliştiğinden bahseder. Eserde ülke vatandaşlarının sorunlarına çözüm bulmak için örgütlendiğinden ve bunun karşılığında olumlu sonuçlar aldığından bahsetmektedir. Tocqueville'e göre demokrasinin gelişebilmesi için sivil toplum gibi örgütlenmiş toplumsal yapılanmalar gereklidir. Demokrasinin tanımı içinde yer alan özgürlük, eşitlik, güven gibi kavramların içi dolu tanımlar haline gelebilmesi için sivil topluma ihtiyaç vardır. Devletin otoriter yapısından uzaklaşmış bir sivil toplum, sosyal hayata o ölçüde fayda sağlayacaktır (İ. Güneş, 2004)).

18. yüzyıl sivil toplumunun bugünkü anlamına ulaşmak için devletle ilişkileri bakımından bazı aşamalardan geçmesi gerekmiştir. Bu aşamalardan ilki anlam olarak devletten bağıni koparmak olmuştur. İkinci aşama ise toplum içerisinde yaşayan, doğuştan özgür haklara sahip olduklarına inanılan insanların devlete karşı savunma haklarının meşrulaşmasıdır. Üçüncü aşamaya gelindiğinde sivil toplumun bünyesinde barındırdığı özgürlük toplumsal bir çatışma doğurmakta ve bu çatışmalar devlet müdahalesi ile önlenabilir anlayışının yer almasıdır. Son aşaması olan dördüncü aşama üçüncü aşamaya karşıt fikir olarak sivil toplumun devlet müdahalesi ile boğulacağından korkulan bir aşamayı savunmaktadır (Ali Yaşar, 1998).

Sivil toplum kavramının yaşamsal faaliyetlere yansımış ilk örnekleri incelendiğinde bu ülkelerin liberal yapıyı benimsemiş ülkeler olduklarını görüyoruz. Çünkü liberal düşüncenin temel yapı taşlarından birisi sivil toplumdur. Liberalizm, yetkiyi bireye indirgerken devlette de bireyin eylemlerini gerçekleştirirken bir güven ortamı sağlaması şeklinde bir görev biçmiştir. Birey kendi istek ve arzularında inisiyatif sahibidir. Devlette bireyler arasında ki örgütlenmelerde ve girişimlerde onlara çoğulcu bir yaklaşımla güvenli ve serbest bir şekilde düşüncelerini eyleme dönüştürecekleri bir alan sağlamak gibi sınırlı bir göreve sahiptir. Liberalizmin genel parolası “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” cümlelerine sığdırılabilir. Bu düşüncede bireyler kendi çıkarlarını en üst seviyelere çıkartmayı amaçlarken toplum refahında da bir artış olacağını düşünmüşlerdir.

Liberalizmin bireye öncelik vererek devletin belirli sınırlar içerisinde tutulması fikrinin getirisi ile ekonomik toplumsal ve siyasal ilkeler de oluşan değişimler burjuvazinin, özgürlük mücadelesindeki ışığı olmuştur. Bu değişim ve gelişimlerle birlikte Batı ülkelerinde mutlakıyet anlayışı çökmüştür. İnsanlar meydanlarda bireysel çıkarları için toplanmış ve örgütlenmişlerdir. Buda çıkarları, arzuları ve hedefleri doğrultusunda bir araya gelen bireyler sivil toplum dediğimiz oluşumu gün yüzüne çıkarmıştır. Bu anlayışın değişmesi ile sivil toplum daha aktif hale gelmiştir (Vergin, 2000). Burjuva sınıfı sahip olduğu bu hak ve özgürlükleri toplumun geniş kesimine de yayarak topluma ve devlete değerlerini kabul ettirmiştir.

Sivil örgütlenmenin temelinde; dostluk, arkadaşlık, aynı fikirde olan insanların herhangi bir zorlama olmaksızın amaç birliği için bir araya gelip birlikte bir şeyler

yapma ihtiyacının yanı sıra var olan düzende bir takım değişiklikler için hak arama ihtiyacı gibi etkenler vardır. İnsanların tek başlarına yapamadıklarını güç birliği ile sivil toplumun bir sonuca ulaştırması gönüllü olarak katılımları arttırmış ve dayanışma ruhunu pekiştirmiştir. Bu tür kuruluşların amaçlarına ulaşabilmesi için fayda ve ekonomik ayrıcalık gözetken kesimden çok dayanışma ruhuna sahip idealist ve gönüllü bireyler ile bir kadro kurmaları gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının kalıplaşmış tanımını da bu fikri destekleyici yöndedir.

1.2. Sivil Toplum ve Demokrasi

Demokrasinin egemen olduğu toplumlarda genellikle karşımıza gelişmiş bir toplum, ileri düzeyde sanayileşme ve iyi bir refah seviyesi çıkmaktadır. Demokrasi ve sivil toplum kuruluşlarının gelişimi birbirlerine bağlantılıdır. Yani demokrasi geliştikçe STK çalışmaları da yaygınlaşma ve gelişme içerisine girmektedir. Sivil toplum kuruluşları hem kendi bünyesindeki gönüllülerini geliştirmekte hem de yaşadığı topluma önemli katkılar sağlamaktadır. Sivil toplum günümüz dünyasında demokrasinin zorunlu bir koşulu olarak karşımıza çıkmaktadır. STK'lar karar alma sürecine rahat bir şekilde katılabiliyor ve toplumu ilgilendiren olaylara yön verebiliyorsa o toplumda demokrasinin varlığından bahsedilebilir. STK'lar karar alma sürecinde herhangi bir baskı ve yönlendirme olmaksızın etkin bir şekilde rol alabiliyor ise burada sivil toplum ile ilgili bir gelişme beklenebilir. Örneğin meclis çalışmalarına katılarak buradaki çalışmalar hakkında bilgi sahibi olunması durumunda STK'lar toplum için menfi bir durumun oluşmasının önüne geçebilir.

Sivil Toplumun modern anlamda oluşumunun temelinde, demokrasi kavramı yatmakta iken demokrasinin yaşam olanağı bulabilmesi için bazı koşullara ihtiyacı vardır. Bunun için öncelikle toplum üyeleri kendilerini siyasal-toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçası olarak görmeli ve bu durumu kurumsallaştıracak bir hakka sahip olmalıdır. Sivil Toplumun demokratikliğinin bireyselleşmeye ek olarak belirleyicilerinden birisi de, kendi içinde ki çoğulculuğa izin verme ölçüsüdür. Toplumsal ve siyasal hayatta sivil örgütler çeşitlilik yönünden ne kadar fazla ve farklı düşünceleri birbirlerine üstünlük kurmaksızın bir arada yaşatabiliyorsa o kuruluş o ölçüde demokratiktir (Tosun, 2001).

Devlet ile sivil toplum ilişkisi karşıtlık temelinde değil, birbirlerini destekleyen demokratik anlamda belirli olgunluğa erişmiş yapılanmalar şeklinde olmalıdır. Siyasal anlamda demokratik değerlere göre şekillenmiş toplumlarda, sivil toplum da demokratik anlamda gelişim göstermiştir. Otoriter ve baskıcı yönetim tarzı benimsenmiş devletler altında faaliyet gösteren sivil toplum ya hiç gelişmemiş ya da çok cılız kalmıştır. Devletin tek başına demokratikleşmesi ülke yaşam refahı ve yaşam biçimi olarak tek başına yeterli olamaz, aynı şekilde sivil toplumun da demokratikleşme sürecine katkı sağlaması gerekmektedir.

Sivil toplumun temel oluşum değeri olan farklılıklar temelinde örgütlenme özgürlüğü, demokrasi için zorunlu bir koşuldur. Başarılı bir sivil toplum örgütlenmesinin olmadığı toplumlarda, bireylerin yönetim anlamında iktidarın eylem ve kararlarına karşı taleplerini iletmeleri ve sonuç doğuracak şekilde aktarmaları zor olacaktır. Bu yüzden örgütlenmenin önü açık olmalıdır. Toplumlarda ki fikir ayrılıkları, örgütlenme şeklinde haklarını aramadıkları sürece sivil toplum ve demokrasi için bir anlam ifade etmez (Taylor, 1990). Demokratik veya Demokratik olmayan yönetimlerde de toplumsal farklılıklar mevcuttur. Demokratik yönetimleri demokrasi dışı yönetimlerden ayıran özellik, toplum içerisinde örgütlenmelerin engellenmeyiştir. Selçuk' un ifadesinden yola çıkılarak “demokrasi, düşünce özgürlüğünü kendi elinde tutan bir kavramdır, diyalogdur ve bunu seçim, partiler, sendikalar, dernekler gibi sivil halk örgütleri, baskı grupları sağlayacaktır. Yönetimde alınan kararları sürekli katılım sağlayan halk gerçekleştirecektir” (Selçuk, 199 C.E.). Örgütlenme özgürlüğü olmayan toplumlarda, talepler illegal yollardan aktarılmaya çalışılır. Bu illegal yollardan ifade edilen faaliyetler zamanla radikal bir niteliğe bürünebilir. Nitekim devlet ile sivil toplum arasında demokratik bir ilişki geliştirebilmek için; sivil toplum kuruluşlarına kendilerini özgür bir şekilde ifade edebilme olanağı sağlanmalıdır.

Bir toplumun demokratikliği, toplumsal yapıdan bağımsız değildir. Toplum geleneksel ya da modern olarak karşımıza çıkıyorsa, örgüt özellikleri de bu kültürün yansıması ile oluşur. Sivil toplum kuruluşlarının demokratikleşmeye katkıda bulunabilmeleri için, gelişmiş demokratik bir siyasal kültürün içinde olmaları gerekmektedir. Sivil toplumun devlet karşısında kamusal bir güce sahip olabilmesi ve kendini bu doğrultuda geliştirebilmesi için devlet ile kendi arasında bir bağ olması ve bağın sınırlarının da belirlenmiş olması gerekir.

1.3. Sivil Toplum ve Devlet

Sivil toplumun devlet ile arasında ki ilişki başarılı bir örgütlenme için büyük önem taşımaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında adım adım zorlu bir süreçten geçerek devlet karşısında birey ve örgütlenme hakkı kazanan sivil toplum, teknolojik gelişmelerin sağladığı imkânlar sayesinde amaçlarına yoğunlaşmış ve sayılarını artırmışlardır. Bu süreç insanların bilinçlenmesine olumlu anlamda katkı sağlamıştır. Artık halkın isteklerinin devlet yönetiminde yönlendirici etkiye sahip olduğu, devlet yetkilerinde bir takım kayıpların yaşandığı karşılıklı etkileşim sürecine geçilmeye başlanmıştır. Bazı düşünürler için sivil toplum kuruluşları devlet tarafından belirli kontrollere ve hiyerarşiye tabi olmasalar da devletten özerk olmayı talep ederek devletten tam anlamı ile yabancılaşamaz (M. Yıldırım, 2003).

Devlet de belirli ölçülerde sivil toplum ile işbirliği içerisindedir. Devletten tüm sivil toplum kuruluşlarına eşit bir şekilde yaklaşması beklenemez. İşte tam olarak bu sebepten sivil toplum kuruluşların asıl etkileyip yönlendirmek istedikleri siyaset mekanizmasıdır. Bir siyasi parti gibi meşrutiyet kazanamamasalar da amaçlarına ulaşmanın en etkili yolu devleti etkilemektir ve sivil toplum aşağıda belirtilen özelliklere sahiptir (Tosun, 2001).

- Devlet iktidarını kontrol eder,
- Yönetime katılma seviyesini artırır,
- Demokratikleşme düzeyini ilerletir,
- Örgütlenmeleri olumlu şekilde yönlendirir,
- Yeni siyasal liderlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi açısından önemli bir rol oynar,
- Siyasal parti içinde demokratikleşmeyi sağlar,
- Bilgiyi toplumun her alanına yaymayı sağlar,
- Yeni fikirlere imkân tanıyarak geliştirilmesini ve yayılmasını sağlar,
- Siyasal sistemin olması gerektiği gibi halka karşı sorumluluğunu artırır,
- Son olarak ise, siyasal katılmayı seçimlerin ötesine taşır; bu açıdan demokratik siyasal kültürün edinildiği bir okul görünümü kazanır.

Sıkça dillendirilen gelişmiş toplum, örgütlü toplumdur ifadesi büyük ölçüde gücünü kanıtlamış kendini kabul ettirmiş sivil toplum kuruluşlarına sahip olup olmama ile açıklanabilecek bir durumdur. Sivil toplumun güçlü ve tüm alanlarda yaygın olduğu toplumlar daha örgütlü toplumlardır. Gelişmiş ülkelerin birbirleri ile olan rekabetlerinde en önemli parametrelerinden biri örgütlenmiş toplumun yönetimde ve karar almada daha etkin rol alması buna bağlı olarak da demokrasinin daha güçlü uygulanabiliyor olmasıdır. Bu sebeple, devletlerin mücadele de öne çıkmasının en önemli etmeninin büyük ve güçlü bir sivil topluma sahip olmalarıdır. Olaylara ve sorunlara karşı kolektif çözümler üreterek gelişmiş toplum olmanın dinamiklerini sağlamakta olan sivil toplum kuruluşlarının amacı devlet ya da siyasilerinin yerine geçip karar almak değildir. Siyaseti etkilemede ve yönlendirmekte en çok başvurduğu yöntem olan kamuoyu oluşturma ile uluslar arası arenada karar aldırıp karar kaldırtan örnekleri bize sivil toplum kuruluşlarının gücünü göstermektedir.

Öte yandan, sivil toplumun sahip olduğu güce farklı bir açıdan bakacak olursak toplumun ve devletin çıkarına olmayan oldukça çeşitli faaliyetleri de söz konusu olabilir. Örneğin; kamuoyunu bilinçli bir şekilde yanlış yönlendirebilir, ulusal ve uluslararası antlaşmaları sabote ederek veya destekleyerek istedikleri sonucun alınmasını sağlayabilirler (Rugman, 2000). Birçok ülkede muasır medeniyetin gereği olarak gösterilen sivil toplum kuruluşları uluslararası arenada söz hakkına sahip olmak için, devlet politikası olarak görülüp bizzat devlet tarafından fonlanarak kontrol altına alınmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal yapıyı güçlendirmesi sebebi ile uygar toplumlarda sivil toplum kuruluşlarının yapılarına, üyelerine müdahale etmemek şartıyla kurulup güçlenmesi için yoğun çabalar harcanmaktadır. Ülke veya dünya gündemine yönelik kamuoyu oluşturup tercihleri etkileme de rol üstelenen, baskı grubu haline gelen Sivil toplum kuruluşları olarak faaliyet gösteren kurumlara örnek olarak; dernekler, vakıflar, sosyal hareketler, vatandaşlık grupları, küçük üretici dernek ve kooperatifleri, kadın örgütleri, yerli halk örgütleri gibi çeşitli kuruluşlar verilebilir (Talas, 2011)

İçinde bulunduğumuz çağın ‘göçler çağı’ olarak adlandırılmasına yol açan uluslar arası göç hareketliliği, göç alan ve göç veren ülkeler için de önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yoğun göç alan devletlerde dışarıdan gelen kitlelerin var olan devlet sistemine uyum ve adaptasyonlarına yönelik süreci yürütmek üzere

devlet eliyle kurdurulup desteklenen sivil toplum kuruluşları mevcuttur. Sivil toplum kuruluşları vatandaşlık bilincinin gelişimini destekleyecek doğrudan katkı sağlayacak kuruluşlardır. Bu özelliklerinden dolayı devletlerin Sivil toplum kuruluşlarının kurulmasına, desteklenmesine katılım için özendirilmesine yasal alt yapı oluşturması gerekmektedir (Talas, 2011).

Bir süreci yansıtmakta olan devlet ve sivil toplum arasındaki ilişki sürecinde otoritelerin almış olduğu kararlar, toplumda meydana gelecek sonuçlar ile irdelenerek toplumun talep ve isteklerini karşılamayan kararlar organize ve eleştirel bir biçimde gündeme alınacaktır. Topluma karşı bir sorumluluğun sonucu olan siyasal sistem, toplumu göz önünde bulundurarak verdiği kararları tekrar bir süzgeçten geçirecektir. Bu duyarlılığın kökeni toplumdur. Siyasal sistem toplumsal sistemin bir alt tabakasıdır ve toplumdan devlete uzanan bir iletişim ile akabinde gerçekleşmekte olan etkileşimin birden fazla demokratik yöntemi bulunmaktadır. Bunlar, toplumda siyaset anlamında tek eylemi yönetici seçmek için oy kullanmaktan çeşitli çözüm amaçlı protesto eylemlerine kalkışmaya kadar uzayan bir çeşitliliğe sahiptir.

1.4. Sivil İtaatsizlik ve Sivil Toplum

Sivil itaatsizlik, otorite tarafından toplumda var olan yasaların özüne uyararak, yasalara bağlı kalmadan karşı koyma anlamına gelmektedir. Vicdani ancak yasal olmayan politik, aleni ve şiddete dayanmayan eylemler sonucunda uygulanan yasaların ya da hükümete ait politikanın değiştirilmesini hedefleyen bir eylemdir. Hukuk devleti içerisinde büyük amaçlar uğruna kamuya açık ve yasaya uygun bir şekilde sürdürülen barışçıl bir protestodur (Ökçesiz, 2011). Sivil itaatsizliği diğer eylemlerden ayırın en önemli özellik haksız bulduğu bir uygulama karşısında yasal olan tüm yolları denedikten sonra ulaşılamayan hedef için yasadışı eylemlere başvurmasıdır. Bu eylemlerin gerçekleştirilme amacı hukuk düzenine karşı olmak değil, hukuk düzeni içerisinde ortaya çıkabilecek haksızlıklara ve düzeninin bozulması ihtimaline karşı bir araç olarak kullanılmaktadır.

Anayasal düzen veya toplumsal ilkeler sivil itaatsizlik faaliyetleri ile çelişmez. Aksine sivil itaatsizlik temel kurallarının çiğnenmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirmek için bu faaliyetleri yapar. Bu açıdan sivil itaatsizlik, yasadışı fakat meşru bir eylem olarak karşımıza çıkar (Coşar, 1997). Sivil itaatsizlik eylemcisinin gerçekleştirmiş

olduğu eylem sonucunda ortaya çıkabilecek politik ve hukuki sorumluluğu üstlenmesi gerekmektedir.

Demokrasiyi ilke edinmiş bir hukuk devleti, meşrutiyetini sadece yasallığa dayandıramaz ve sivil vatandaştan bir bağıllık değil de koşulsuz bir adanmışlık bekleyebilir (Jürgen et al., 1997). Bu sebepten ötürü Dworkin, sivil itaatsizlik gösterecek eylemcilerin sorumluluk bilinci yüksek, üzerine düşen görevi yerine getirecek hükümetin ve politik birliğin meşrutiyetini benimseyen kişiler olarak kabul etmek gerektiğini söylemektedir (Dworkin, 1997).

Demokratik toplumlarda çoğunluk tarafından kabul edilen ve devlet için bağlayıcı özelliği olan yasaların çiğnenmesi eyleminin Saner’e göre meşrutiyeti için iki önemli koşul bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ihlal edilen yasanın eylemi gerçekleştiren kişiyi kesin sonuca ulaşmak amacı ile bu eyleme zorluyor olması, diğeri ise çoğunluk demokrasisi içinde kişileri ötekileştiren, dini, dili, etnik kökeni farklı olan azınlık sayılan ya da belirli özelliklere sahip bölgelerin seslerini bastırmak amacı ile ilişkilendirilmiş çoğunluk diktatörlüğü ile mücadele olarak ortaya çıkması gerekmektedir (Saner, 1997).

Sivil itaatsizliğin sivil toplum kavramı ile ilişkisinin temelleri 17. Yüzyıla dayanmaktadır. 17. Yüzyılda dinsel temellerden arınmış doğal hukuk savunucuları, insanın doğuştan var olan hakları olduğunu ve bu alanda devletin söz sahibi olmaması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bunu temellendirebilmek için de “sosyal sözleşme” kavramına başvurmuşlardır. Sosyal sözleşme ise eşit durumda insanların bir araya gelerek bir sözleşme çerçevesinde toplumu ve devleti oluşturmaları esasına dayanmaktaydı. Buna istinaden bireyler, devletin kurulması sonucunda örgütlenmelerinden ve otoriteden söz konusu anlaşmaya uyulması ile ilgili istek hakkına sahip olabileceklerdi. Fakat doğal hukuk ve sosyal sözleşme kuramları gerçekçi bakış açısı ile örtüşmeyerek reddedilmesi sonucunda temel noktası eksik kalan kişi haklarına yeni bir dayanak bulmak gerekmiştir. Bu eksik kalan temeli “bireyci doktrin” adı verilen fikir akımı yapmaya çalışmıştır. Bireyci doktrin Fransız Devrimi’nden sonra gelişmiş ve kendinden öncekilerden farklı olarak insan haklarını açıklamak için doğrudan doğruya insanı ele almıştır. Diğer fikirler gibi yapma hipotezlerden uzak durarak insanı merkezine yerleştirmiştir. Bu düşünceye göre insan

hakkın ve her türlü hukukun kaynağıdır. Kişi hak ve özgürlüklerinde insan doğrudan doğruya irade sahibi, özgür ve sorumlu tek gerçek varlıktır. Siyasal topluluk olan devlet, insanlara ait bu hak ve özgürlüklere saygı göstermezse mutlak görevini yerine getirmeyerek, varlığının amacını kaybetmiş olacaktır (Kapani, 2013).

Fransa’da Kurucu Meclis tarafından hazırlanıp kabul edilmiş olan İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’nin ikinci maddesinde direnme hakkına yer verilmiştir. Bu bildirmede direnme hakkı insanın doğal ve vazgeçilmez haklarından birisi olarak karşımıza çıkmıştır. Siyasal topluluklarının hepsinin ortak amacı insanın doğal ve doğuştan sahip olduğu özgürlük, mülkiyet, güven ve baskıya karşı direnme gibi vazgeçilmez haklarının korunmasıdır.

4 Temmuz 1776’da, Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen Amerikan Bağımsızlık Bildirisi Doğal ve doğuştan sahip olunan haklara, vatandaşlar arasındaki siyasal eşitliğe, insanların yasama, özgürlük ile mutluluk arama haklarına, kabul edilebilir sınırlar içerisinde yönetilenlerin otoriteye karşı ayaklanma hakkına yer vermiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 7. maddesinde “Herkesin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine aykırı olarak yapılan her türlü ayrımcı işleme ve bu ayrımcılık amacı ile yapılacak bütün kışkırtmalara karşı eşit bir korunma hakkı vardır” ibresi ile örtülü bir biçimde direnme hakkına değinmiştir.

Çoğulcu örgütlenmeler bütünü ve kendi dinamikleri olan, sivil toplum kuruluşlarının en belirgin özelliği devletten özerk olmasıdır. Bu özelliği sayesinde bireyler kendi amacı ile örtüşen fıkırdan ödün vermeden ortak paydaya sahip örgütlenmeler içerisine girerek toplumun yönetilmesi ve gelişmesinde söz sahibi olmaktadır. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları için demokrasinin zorunlu uygulanması kendi içinde üyeleri arasında başlar ve devletle olan ilişkisi ile devam eder.

Sivil toplumun demokratik olarak devletle ilişkisi yasalar ile belirlenmiş bir çerçevedir. Özelliği gereği sivil toplum, söz konusu yasaların uygunluğunu değerlendirebilecek güce sahiptir. Sivil toplumun sivil itaatsizlikle olan ilişkisi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Otorite tarafından çıkarılan yasalar bazen sivil toplumun

hak ve özgürlükleri bakımından demokratik anlayışına ters düşebilmektedir. Bunun sonucunda söz konusu yasaları eleştirmek amacı ile başkalarının haklarına zarar vermeden birtakım eylemler yapılabilir. İşte bu durum sivil toplumun göstermiş olduğu itaatsizlik eylemlerinin bir göstergesidir.

1.5. Sivil Toplum Kuruluşu

Gönüllü olarak belirli bir amaç için bir araya gelmiş, kar amacı gütmeyen, insanlardan oluşan örgütlenmelere Sivil Toplum Kuruluşu (STK) denir. Bu kuruluşların beş temel özelliğinden bahsedilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanır (Arslan, 2001);

- Kar amacından uzak,
- Gönüllülük esaslı olmak,
- İşlemleri zorlaştırmayan esnek bir yapıya sahip olmak,
- Alınacak karar ve bu kararın uygulanmasında katılımcı bir yaklaşım sergilemek,
- Var olan siyasal yapılanmanın bir parçası olmamak ve kamuoyu oluşturarak bir baskı grubu haline gelmektir.

Sivil toplumun temelinde yer alan gönüllülük, bir amaca yönelme, birliktelik gibi unsurlar bireylerin tek başlarına yapamadıkları şeyleri bu örgütlenme sayesinde yapabilir olmaları toplumdaki demokratiklik ve gelişmişlik seviyesine de büyük oranda katkı sağlayacaktır. Her örgütlenme bir örnek teşkil ederek yaygınlaşmayı da sağlayacaktır. STK'ların gönüllü üye bulabilmesi faaliyetlerini geniş bir yelpazeye yayabilmesi etkinlik alanlarına bağlıdır. Amacı bulunmayan ve ya ortak sorunlara yönelmeyen STK'ların taban bulması ve faaliyetlerine devam edebilmesi mümkün değildir. Bu doğrultuda STK'ların ülkelerin ve dünyanın ortak sosyal problemleri arasında sayılabilen, insan hakları, halk sağlığı, siyasal hak arayışları, eğitim, kadın hakları, hayvan hakları, çevre olayları, ekonomik değişkenler, sağlık krizlerini ortaya çıkarma ile gelişme ve ilerleme çalışmaları şeklinde sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmalara yönelik yapılabilecek çalışmalar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Talas, 2011).

Tablo 1.1. STK'ların yapabileceği Çalışmalar

Halk Sağlığı ve Eğitime Yönelik Yapılabilecekler	• Doğum kontrol ve cinsellik hakkında bilgilendirmeler, • Genel hijyen kurallarına yönelik eğitimler, • Su kullanımına yönelik bilinçlendirme çalışmaları, • Aşığı teşvik etmeye yönelik çalışmalardan oluşmaktadır.
Sağlık Krizlerini Ortaya Çıkarma ve Çözmeye Yönelik Yapılabilecekler	• HIV/AIDS 'e karşı bilgilendirme eğitimi ve hastalığı sahip kişilere sağlanacak destek • Hepatit B' ye yönelik bilgilendirme eğitimi • madde bağımlılığından kurtarmaya yönelik tedavi imkanlarından oluşmaktadır.
Ortak sosyal problemlerle ilgili Yapılabilecekler	• Çocuk suçlu sayısının azaltılmasına yönelik önlemler • Evden kaçan kızların hayatlarını idame ettirebilmelerine yönelik eğitim ve iş imkânı sağlamak. • Sokak çocuklarının barınma ve eğitim imkanlarına sahip olmalarına yönelik çalışmalardan oluşmaktadır.
Çevresel Etkinlikler İle İlgili Yapılabilecekler	• Su kullanımı ve enerji tüketimine yönelik bilinçlendirme eğitimi, • Tabiatı temiz tutma ve ağaçlandırma faaliyetlerine destek sağlama çalışmalarından oluşmaktadır.
Ekonomik anlamda yapılabilecekler	• Kobilere ve makro borçlanmalar hakkında bilgilendirme • Bilgisayar ile teknik eğitim ve ihtiyaç tedarik etme hizmetleri • Bazı beceri eğitimleri giyim ve tekstil gibi • Üretim promosyon ve dağıtımına yönelik bilgilendirme • Kooperatif oluşturma • Kariyer geliştirme fırsatları ile Finansal danışmanlık • İş araştırma yöntemleri hakkında yardım etme çalışmalarından oluşmaktadır.
Toplumsal gelişme ve ilerleme ile ilgili yapılabilecekler	• Okul yapımı, • Altyapı inşası, • Kültürel merkez kurulması ve kültürel faaliyet gerçekleştirilmesi,

	• Tarım faaliyeti ve tarımsal uzman yardımından oluşmaktadır.
Kadın sorunları ile ilgili yapılabilecekler	• Kadın ve çocuk hakları hakkında bilgilendirmeler, • Şiddet görmüş kadınlara yardım hizmetleri, • Cinsel istismara uğramış kadınlar için grup terapileri, • Telefon bazlı acil yardım hatları, • Kadınlara yasal haklarına yönelik bilgilendirmeler ve okuryazarlık eğitimleri şeklinde olmaktadır.

Yukarıda belirtilen çalışmalar neticesinde sivil toplum kuruluşları toplumda yer alan birçok sorunun tespitinde ve çözümünde görev üstlenmiş ve pek çoğunda birinci elden müdahaleyi gerçekleştirmiştir. Tabloda belirtilen faaliyetler neticesinde STK'lar gelişmiş toplumlarda karşımıza çıkan siyasi ve sosyal gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve bütün çağdaş toplumlarda bu gelişmelerin yönlendiricisi olma konusunda her geçen gün söz sahibi olmaktadır. Bir başka deyiş ile STK'lar bir toplumun gelişmişliğinin en önemli göstergesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖR, TERÖR FİNANSMANI KAVRAMLARI VE TARİHÇESİ

Terörizm sorunu dünyanın çeşitli bölgelerinde ulus devletler için büyük ve günümüz insanlığını tehdit eden tehlikelerden biri olarak karşımıza çıkarak dünya barışını tehdit etmektedir. Geçmiş soğuk savaş dönemine dayanmakta olan terörizm küreselleşmenin hız kazanması ile birlikte uluslararası politikada yer alan aktörlerden biri olarak görülmeye başlanmıştır. Terörizm ulus sınırlarının ötesinde boyutlara sahiptir. Tüm dünya devletlerinin de kabul ettiği gibi terör gerek ulusal gerekse uluslararası güvenlik için en önemli tehdit unsurlarının başında gelmektedir. Sayısı azımsanmayacak birçok ülke terör sorunları ile karşılaşmış ve ideolojileri farklı terör örgütleri ile mücadele etmek durumunda kalmıştır. Uluslararası sistemde başta devletler ve uluslararası örgütler terör sorunu için bir çözüm arayışında olduklarını ifade etseler de günümüz de terörizm uluslararası bir kimliğe sahip olarak, etkisi ve gücünü daha da arttırmış bir vaziyette karşımıza çıkmaktadır.

1920'lerden itibaren tartışılmaya ve literatürde yer almaya başlayan terör sorununun temelinde tüm aktörlerin terörizme siyasi ve hukuki olarak ortak bir tanım getirememenin yattığı söylenebilir. Kimi topluluklara veya devletlere göre “terörist” olanlar kimilerine göre “özgürlük savaşçısı” bir başka topluluğa göre de “silahlı grup” tanımlamalarla ifade edilmektedirler.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleştirilen ikiz kuleler saldırısı neticesinde terörün tüm dünya ülkelerinin tehdit eden bir sorun olduğu görülmüş ve Milletler Güvenlik Konseyi terörizmle mücadele konusunda bazı kararlar almıştır. Bu kararların amacı doğrultusunda uluslararası işbirliği ve küresel işbirliğini teşvik ettiği

görülse de, temel de devletlerin çatışan menfaatleri terörizm ile mücadelede tam bir mutabakata varılmasını güçleştirmektedir (Semercioğlu, 2016). Terörizm sorununun tüm dünya ülkelerini kapsıyor olması neticesinde mücadelenin de uluslararası dayanışma ve işbirliği çerçevesinde yürütülmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Türkiye, uzun yıllardır aynı dönemde farklı ideolojilere sahip terör örgütleri ile mücadele etmek durumunda kalan nadir ülkelerden biridir. Farklı ideolojik tabanda ya da aynı ideolojik tabanda olup farklı hedeflere sahip örgütler Türkiye’de ses getiren eylemler yapmışlardır (Özeren, 2012).

2. 1 Terör ve Terörizm

Terör kelimesi etimolojik kökleri itibarıyla Latince’den gelmektedir. “Terrere” sözcüğünden türemiş olan terörün kelime anlamı “korkudan titreme” veya “titremeye sebep olma” dır. Terör; korku salmak, dehşete düşürmek, sindirmek ve yıldırım anlamına gelmektedir. Kelimenin bugünkü anlamında kullanımı Fransız devriminden sonra Fransa’da kullanılmıştır. Devrim sonrasında 1793 Mart’ından 1794 Temmuzuna kadar olan dönem “terör rejimi” ve ya “terör dönemi” olarak adlandırılmaktadır (Yayla, 2015). Köken olarak tanımlanan terörizm dil biliminin yanında hukuk ve aynı zamanda siyasetin de alanına girmektedir ve onlarında tanımlama yapması gereken bir konudur. Terörizmi; genel olarak “siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışı” şeklinde tanımlamak mümkündür (Bozdemir, 1981). Walter ve Sandler (2002: 145) terörizmi “siyasi, dini ve ya ideolojik bir amaç doğrultusunda büyük bir topluluğu gözdağı yoluyla, şiddet ve vahşet kullanarak ya da kullanma tehdidi ile etki altına alma eylemi olarak tanımlamıştır.

Terör kelimesi literatürde bazen şiddet, siyasal şiddet hatta Türkiye’de de uzun yıllar teröre karşılık olarak kullanılmış olan anarşi kelimeleri ile eş anlamlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe ’de terör kelimesi “tedhişçilik” ve “yıldırımcılık” ile aynı anlama gelmektedir. Uzun yıllar terör yerine anarşi kelimesi kullanılmış halk tarafından da teröristlere “anarşist” denilmiştir. Son zamanlarda ise terör kelimesi yaygınlık kazanmıştır.

Sosyal Bilimler Ansiklopedisi'nin "terrorism" maddesini yazan J.B.S. Hardman (Yayla, 2015). terörizmi,"önceden belirlenmiş hedefleri elde etmek için şiddet kullanan, şiddete başvuran bir grubun veya partinin kullandığı metot" olarak tanımlamış ve ek olarak da bu şiddetin kullanımı ile gerçekleşen terörist saldırılarının gerçekleştiren grubun amaçlarına ulaşması önünde mücadele gösteren kişilere, kurumlara veya otorite temsilcilerine yönelttiğini belirtmektedir (Yayla, 2015). Hardman'ın tanımında yer alan önceden belirlenmiş hedefler ifadesi ve bu amaca terör yoluyla ulaşılıyor olması eylemin sosyal veya siyasal amaçlı olduğu söylenmektedir.

Terörizm konusundan çalışmaları bulunan Sulhi Dönmezer'e göre ise terörizm "şiddetin, sosyal, ulusal, dinsel anlamda fesat çıkarıcı, ırk ayrımcılığı ve diğer maksatlarla amaç birliği etmiş farklı gruplar arasında çatışma çıkarılarak savaşı tahrik etmek amacı ile planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır" (Dönmezer, 1977). Toplum bilimci Mevlut Bozdemir'e göre "terör 'ün amacı insanları yıldırarak, sindirerek onlara belli başlı düşünce ve davranışları benimsetmek için zor kullanım veya tehdit eylemidir" (Bozdemir, 1981). Doğu Ergil Türkiye'de Terör ve Şiddet adlı eserinde terörizmi, kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemleri olarak tanımlamış ve buna ek olarak da şiddet eylemi ya da tehdidine karşı doğan duygusal tepkiye ve şiddet ile ona karşı olan tepkinin toplumsal etkilerinden bahsederek terör sürecine değinmiştir (Ergil, 1980).

Terör tanımına ayrıntılı bir şekilde yaklaşan Şükrü Alpaslan, kavramı iki önemli unsur grubuna ayırmıştır. Birinci unsur grubunu "saik-amaç-maksat" ikinci unsur grubunu ise "araç unsuru olarak ele almıştır. Alpaslan'a göre "Toplumda ki mevcut düzene karşı olup var olan düzeni kısmen veya tamamen değiştirmeyi savunan ve herhangi bir başka görüşün düzenini hâkim kılmak amacı ile insanlarda korku, panik duyguları oluşturarak devlete karşı var olan güveni yok etmek, yapmış oldukları saldırılara karşı direniş sağlayan insanları ve güvenlik güçlerini felce uğratmak niyeti ile, "siyasi şiddet" olarak kabul edilen şiddeti canlı cansız her şeye karşı kullanan kişi ve toplulukların faaliyetleri tedhişçiliktir" (Alpaslan, 1983).

Terör bir kavram olarak ilk kez 1789 yılında yayınlanan Dictionnaire de l'Academie Française da "terör sistemi; rejimi" şeklinde yer almıştır. Encyclopedia Britannica; "Siyasal bir hedef doğrultusunda terör eylemleri şeklinde güç kullanılmasını" terör

olarak tanımlamıştır. International Encyclopedia of Social Sciences’ a bakıldığında ise Terör “önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda şiddet kullanan, şiddette başvuran bir grubun veya partinin kullandığı metot” şeklinde bir tanıma sahiptir.

Türkiye’de terör kavramının tanımı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun yasası kapsamında kabul edilmiştir. Kanunun değişik 1. Maddesinde terör; “Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir” şeklinde tanımlanmaktadır.

Terör ve terörizm arasındaki farklılıklar incelendiğinde; terör faaliyetleri ile büyük çaplı bir korku vererek, kişilerde yılgınlık yaratan bir eylemi yani silahlı faaliyetlerle kendini ve savunduğu fikri duyurmayı ifade etmektedir. Terörizm ise, siyasal amaçlar doğrultusunda mevcut durumu yasal olmayan faaliyetlerle değiştirmek için örgütlü, sistemli ve sürekli terör eylemlerini kullanmayı yöntem olarak benimsemeyi ifade etmektedir (Urhal, 2009).

Birçok tanımı mevcut olan terör ve terörizmi aslında bir tanım içine sığdırmak güçtür. Tüm dünyadaki terör çeşitlerini kapsayacak bir terör tanımı yapmak imkansızdır. Terör bir doktrin değildir ulaşmak istedikleri amaç uğruna bir grubun politik gayesi ile kullandığı kendine mahsus bir strateji, bir eylem tarzıdır. Terör kavramına ait uluslararası literatürde devletlerin ortak bir görüşü, ortak kabul ettikleri bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun sebepleri arasında herhangi bir terör örgütünün farklı ülkelerde farklı tanımlarla anılıyor olması gösterilebilir. Örneğin PKK[†], ASALA[‡],

[†] Kürdistan İşçi Partisi

[‡] Ermenistan Gizli Ordusu,

YPG[§], PYD^{**}, FETÖ^{††} gibi terör eylemi gerçekleştiren örgütler Türkiye’de terör örgütü olarak adlandırılırken, Almanya, Fransa ve İsveç’te bu örgütlerin eylemlerini yumuşatıcı şekilde siyasi örgütler veya özgürlük savaşçıları olarak tanımlamaktadır.

2.1. 1. Terörün Tarihi

Terör kavramının ortaya çıkışı tahminen 2000 yıl ve daha öncesine dayanmaktadır. Haklarında bilgi ve belge toplanabilen en eski terör grubu hakkında bilgiyi bize sunan Walter Laquer e göre tarihin ilk terörist gruplarından biri M.Ö.73-66 yıllarında Filistin de yaşayan “Sicarii”lerdir (Laquer, 1987). Tarihi bu kadar eskiye dayanan kavramın uluslararası literatürde ortak bir tanımının olmayışı ulus devletlerinin terörü kendi çıkarları için de kullanıyor olması ile sebeplendirilebilir. Birçok devlet terör ile mücadele ederken dünya sorunu olarak görülüp ortak bir yaptırım mücadelenin olmayışı terörü-terörizmi güçlü kılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri terör tanımına 11 Eylül saldırılarından sonra FBI tarafından yapılan araştırmalar sonucunda bir tanıma benimseyip yayınlamıştır. FBI’nın resmi web sitesinde yer vermiş olduğu terör tanımı; “bir ülkenin halkını ciddi şekilde korkutmak, sindirmek, bir hükümet veya uluslararası kuruluşu bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak, yaptırım yapılan ülke veya uluslararası kuruluşun siyasal, sosyal, ekonomik, anayasal, temel yapısını yıkmak veya işlemez hale getirmek amacı ile ciddi zarara uğratan kasıtlı eylemler” şeklindedir (Dedeoğlu, 2016).

Terörizm tarihçileri tarafından Sicarii’lerden sonra tarihin en eski ikinci terör grubu olarak kabul edilen Hasan Sabbah tarafından kurulmuş olan Haşhaşinler, bazı tarihçilere göre teröristten çok sistematik suikastçı olarak ele alınmıştır. Fakat suikastlarının uzun süreli olması ve bu suikastlar için bulunduğu dönemin önemli devlet adamlarını hedef alması terörizm tarihçileri tarafından terör örgütü olarak kabul edilmiştir. günümüz de aktif olan Radikal İslami Terörizm ile Haşhaşinler’in doktrinleri ve uygulamaları arasından önemli benzerlikler bulunmaktadır ve bugün dahi uygulanan terörizm stratejileri ve taktiklerinin ilk uygulayıcıları olma özelliğinden dolayı Taheri onları radikal İslami teröristlerin öncüleri olarak kabul etmiştir. Yapılan suikastların amacının ilahi iradeyi uygulamak maksatlı olduğunun

§ Halk Koruma Birlikleri

** Demokratik Birlik Partisi

††Fethullahçı Terör Örgütü

altını çizmiştir. Taheri'nin 1990 yılında ki eserinde Hasan Sabbah'ın terörizme yönelmesinin sebebi ; Hasan Sabbah'a göre Şii-İsmaili mezhebi bir eylem dinidir. Sabbah bugün dahi güncelliğini koruyan ve uygulanan örgütlenme, eğitim, propaganda, kurtarılmış bölge gibi konuların ilk uygulayıcısı olma özelliğine sahiptir (Taheri,1990, s45-54)

2.1. 2. Motivasyonel Kaynak Açısından Terör Türleri

Terör ve terörizme dair ortak bir tanım yapmak zor olduğu için neredeyse her meslek grubu tarafından çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bununla birlikte bütün terör/izm tanımlamalarının ortak noktası “korku” ve “şiddet” ile devleti veya onun yönetimindeki milleti sindirerek baskı altında tutmaktır. Tanımı kadar terörizmin kendisi de oldukça çeşitlidir ne tür faaliyetlerin terör/izm sayılabileceği noktasında birçok fikir bulunmaktadır. Örneğin, Kalaycı yapmış olduğu çalışmasında terör/izm çeşitlerini aşağıda verildiği şekilde 14 farklı sınıfa ayırmıştır. Bunlar;

- Politik-İdeolojik-Bölücü Terör
- Etnik-Milliyetçi-Dinci Terör
- Küresel-Ulusötesi Terör
- Trafik Terörü
- Gıda-İlaç Terörü İktisadi Terör
- Çevre-Doğa Terörü
- Siber Terör
- Töre Terörü (Törerizm)
- Mafya Terörü
- Cinsel Terör
- Medya Terörü
- Asimetrik Terör
- Devlet Terörü
- Futbol Terörü

Küreselleşen dünyada terör çeşitlenmiş ve derinleşmiştir. Ulus devletlerin veya belirli bir örgütü arkasına almış bireylerin güç hırsı dünyayı birçok değişik ve gittikçe etkili olan terör çeşidiyle karşı karşıya bırakmıştır (Kalaycı, 2019).

Terörün faaliyet türleri 4 başlıkta incelenebilir (Abdurrahmanlı, 2018);

1. Etnik ve dini istismar eden terör örgütleri
2. Devlet terörü
3. Narko terörizm
4. Siber terörizm

2.1. 3. Etnik Terör

Etnik terör Türkiye için tehdit niteliğinde olan bir terör türüdür ve Türkiye’de devam eden terör tehdit listesinin ilk sırasında yer almaktadır. Türkiye’nin Etnik terörle mücadelesi 1975 yılında ASALA terör örgütü ile başlamış ve günümüzde çeşitli terör örgütleri ile mücadele şeklinde devam etmektedir. ASALA terör Örgütü 20 Ocak 1975 yılında Iraklı bir ermeni olan Harutyun Tokaşyan tarafından Lübnan’ın Beka vadisinde kurulmuştur. ASALA terör örgütünün ismi İngilizcedir ve anlamını “Armenian Secret fort the Liberation of Armenia- bunu ilk kullanım yerinde ver” kelimesinden yani Ermenistan gizli ordusu anlamından almaktadır. Geçmişte ASALA askeri desteği Suriye’den askeri mühimmatı ise Filistin Halk Kurtuluş Cephesi adlı örgütten almıştır (Abdurrahmanlı, 2018). ASALA terör örgütü kurulduktan itibaren Türkiye ülke sınırlarında ve ülke sınırları dışında Türkiye halkına ve devletine karşı sayısız terör saldırılarında bulunmuştur. Örgüt eylemleri toplam 15 yıl sürse de diplomatların haince öldürülmesi ve kanlı saldırıları gibi terör eylemleri ülkenin terör mücadele geçmişinde yerini almıştır.

2.1. 4. Dini İstismar eden Terör Örgüt

Toplumu birleştiren, toplum yapısını etkileyen, belirli bir coğrafyada olmasa da inanç paydasında insanları buluşturan bir kavram olarak karşımıza çıkan “din” içeriğinde birleştirici ve pozitif unsurlar olmasına rağmen radikal dini örgütler tarafından referans gösterilerek istismar edilmesi ve kullanılması sonucu oluşan terör saldırılarını yapan örgütler için “etnik ve dini istismar eden terör örgütleri” ifadesi kullanılır. Bu örgütlerin başlarındaki liderler aracılığı ile yaptıkları propagandalar sonucu örgüt üyelerini ve taraftarlarını arttırdığı bilinmektedir. Yakın tarihte karşımıza çıkan

DAEŞ^{††}, Taliban, Hizbullah, İslami Hareket Örgütü gibi terör gruplarını bu tanımlamaya verilecek örnek olarak gösterebiliriz (Kuyaksil, 2014).

Bu terör örgütleri, belirli bir ideolojiye sahip insanları dini kullanarak sözde din ve birlik çatısı altında birleştirmek amacı ile dini kendilerine göre uygulamaya çalışmaktadırlar. Kendi çıkarları doğrultusunda dini ve şeriat kanunları adı altında insanlara zulmederek, devletleri güçsüzleştirerek kendi ideolojilerini hayata geçirmeye çalışmaktadırlar.

Etnik ve dini istismar eden terör örgütüne verilebilecek bir diğer örnek olan PKK terör örgütüdür. PKK terör örgütü ilk eylemini 15 Ağustos 1984 yılında Şemdinli ve Eruh da gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirmiş oldukları terör eylemi ile adını duyurmuş ve o tarihten günümüze uzanan Türk devletine ve halkına etnik terör tanımı altında yer alan saldırılarına devam etmiştir (İşeri, 2008).

2.1. 5. Devlet Terörü

Devlet terörü, herhangi bir devlet tarafından yürütülen terör eylemleridir. Bir devletin kendi kurumları veya devlet dışı aktörler aracılığı ile kendi milletine veya diğer devlet milletlerine karşı uygulamış olduğu sistematik, kapsamlı şiddet eylemleridir. Devletler tarafından uygulanan terör yüzyıllardır en büyük yıkım kaynaklarından biridir. Devlet terörü daha çok karşımıza süper güçler olarak tanımlanan İngiltere, Rusya, Çin, ABD ve İsrail gibi ülkelerin daha zayıf ülkeleri yönetmek istemesi ve bu ülkelerde söz sahibi olma faaliyetlerini kapsar. Amerika Birleşik Devletlerinin askerleri tarafından Irak, Afganistan savaşlarında tam teşekküllü insansız hava araçları ile Afganistan'ın ve Irak'ın bir çok bölgesinde sivilleri bilerek öldürmeleri ve askerler tarafından masum insanları katletmesi devlet terörüne örnek gösterilebilmektedir. Gazze bölgesine İsrail tarafından yapılanlar, Çin'in Doğu Türkistan'daki halka uygulamış olduğu soykırım ve katliam devletlerin yapmış olduğu terör eylemlerine örnektir (Abdurrahmanlı, 2018). Laquer 'e göre devlet terörizmi, devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizme nazaran çok daha yıkıcıdır (Koncagül, 2021; Mitchel et al., 1986).

^{††} DAEŞ: Irak Şam İslam Devleti

Devlet terörizmini çalışmalarına dahil etmiş bilim insanlarından biridir ve çalışmalarından elde edilen bilgilere göre devlet terörü açık ve gizli olarak ikiye ayrılmaktadır. Politika aracı olarak kullanmak için devlet tarafından uygulanan terör dönemi açık, Devlet tarafından destek verilen ama sivil ve gönüllülerden oluşan silahlı insanların kullanılmasını ise gizli terör olarak adlandırmaktadır.

Bir başka bilim insanı Claridge'ye göre ise devletin şiddet kullanma hakkı vardır fakat bunun istenildiği gibi kullanılmasının mümkün olmadığını belirtmektedir ve devlet terörünü 7 maddede açıklamıştır (Claridge, 1996)

Devlet terörü sistemattiktir

- Şiddet tehdidi ve şiddet içermektedir.
- Politik bir amacı vardır.
- Devleti temsil eden ya da devlete ait kaynaklara istinaden çalışan yandaşlar tarafından uygulanır.
- Korku yaratmak amaçlanır
- Mağdurdan daha geniş bir gruba mesaj iletmek amaçlanır
- Hedeflenen mağdur kitle silahlı ve örgütlenme yapısı içinde değildir.

2.1. 6. Narko Terörizm

Narko terörizm kavramı uyuşturucu kaçakçılığı ve terörizm olgularının biri biriyle ilişkili olduğu anlayışından kaynaklanır. Uyuşturucu kaçakçıları, satıcıları, imalatçıları veya uyuşturucu baronlarının terör örgütleriyle olan ilişkisi narko-terörizm olarak tanımlanabilir. Yakın tarihte karşımıza çıkan PKK terör örgütünün uyuşturucu kaçakçılarına transit geçiş sağladığı görülmektedir. Gazeteci ve araştırmacı İlhan Bala'ya ait araştırmada; PKK'nın uyuşturucu baronlarına uyuşturucu satışı ile alakalı yardımlarından şu şekilde bahsetmiştir: PKK'nın beyin takımı olarak yer alan üst yöneticiler örgütü uyuşturucu satışı ve kaçakçılığının dışında tutmak istemişlerdir fakat bu düşünce örgüt için olumlu bir getiri sağlamamıştır. Dünya seviyesinde ihracı söz konusu olan uyuşturucunun üretiminde ve ihracında PKK terör örgütünün ticaret faaliyeti olarak söz sahibi olduğunu görüyoruz. Amerika Birleşik Devletlerinin Hazine Bakanlığına ait "Özel Olarak Belirlenmiş Uyuşturucu Kaçakçısı" listesinde PKK terör

örgütü'nün kara para aklama ile alakalı olarak örgüt yöneticilerinin isimleri yer almaktadır (Bal, 2018).

Genel olarak narko terörizm, uyuşturucu ile terörizm arasındaki ilişkiyi açıklamak maksadı ile kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'li yıllarda Kolombiya, Peru, Bolivya gibi Latin Amerika ülkelerinde faaliyet gösteren uyuşturucu örgütleri, kaçakçılık eylemlerini gerçekleştirmek için terör örgütlerinin kullanmış oldukları yöntemlere benzer şekilde saldırılar düzenleyerek polis yetkilisi ve devlet adamını öldürmüşlerdir (Guy,2005)

Narko terörizm bir kavram olarak ilk kez 1983 yılında Peru da Peru narkotik polisine karşı uyuşturucu terör örgütleri tarafından düzenlenen terör eylemini tanımlamak amacı ile dönemin devlet başkanı Farnando Belaunde Terry tarafından kullanılmıştır. Eylemleri için finans desteğine ihtiyaç duyan terör örgütleri doğrudan uyuşturucu ticareti yapabildikleri gibi uyuşturucu madde kaçakçıları ile madde taşıma, süreci kolaylaştırma, güvenlik gibi konularda işbirliği yaparak varlıklarını sürdürecek finansal gelir elde edebilirler. (Tekiner ve Kayabaşı,2017)

11 Eylül 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne yönelik gerçekleşen saldırı dan sonra narko terörizmin tanımı da değişikliğe uğramış ve narkotik kavramı terörizmin gölgesinde kalmıştır(TC İçişleri Bakanlığı,2017:12).

2.1. 7. Siber Terörizm

Gelişen teknoloji ile birlikte terörizm de kendisine yeni alanlar ve yeni yöntemler bulmuştur. Örgütler kırsalda ve şehirde terör eylemlerine devam ederken diğer bir yandan da gelişmiş teknolojiye bağlı olarak bilgisayar çağının getirmiş olduğu avantajları kullanarak siber alanda faaliyete geçmişlerdir. Kavra olarak siber terörizm önceden belirlenmiş politik ve sosyal bir amaca ulaşabilmek maksadı ile bilgisayar ve bilgisayar sistemlerinin kişiler ve mallarına karşı, hükümet veya toplumu yıldırma, sindirme ve baskı altında tutmak için yapılan eylemler bütünüdür (Şimşek, 2016). FBI ise siber terörü “alt-ulus grupları veya gizli örgütler tarafından savaşı olmayan hedeflere karşı şiddetle son bulan bilgisayar sistemleri, bilgisayar programları ve verilere karşı önceden planlanmış siyasi güdümlü saldırı” olarak tanımlamıştır. Siber terörizm kavramı günümüzde çok sık kullanılmaktadır fakat hangi eylemlerin siber

terör kavramı içerisinde değerlendirileceği üzerinde bir ortak yaklaşım mevcut değildir. Basit bilgisayar suçları gibi eylemlerin siber terör altında toplanmasının doğruluğu ile ilgili bir uzlaşma mevcut değildir. Siber terör bir kavram olarak ilk kez 1980 yılında Barry Collin tarafından ortaya atılmış ve Bilgisayar teknolojilerine olan güvensizlik ve endişenin birleşimi yakın dönemin en büyük korkusu olarak karşımıza çıkmıştır. Siber terörizme ait iki karşıt görüş yer almaktadır. İlk olarak siber terörizmin kimseye fiziksel anlamda zarar vermeyen bir eylem olduğu fikridir. Fakat bu teori 11 Eylül saldırıları sonucunda anlamını yitirmiş bir görüştür. Diğer görüş ise bilgisayar güvenliği konularına yoğunlaşmış ve siber ortamda yapılan eylemlerin gerçek bir tehdit olduğudur (Özkışlalı, 2008).

Siber terörizm, belirli bir politik ve sosyal hedef doğrultusunda bilgisayar veya bilgisayar sistemlerinin, bireylere ve mallarına karşı hükümeti veya ulusu bıkırma, onların üzerinde baskı unsuru oluşturma olarak açıklanabilir.

2.2 Terörün Nedenleri, Etkileri ve Sonuçları

Terörün genel nedenlerine ek olarak iktisadi planda mikro, makro küresel etkileri ve sonuçları bulunmaktadır ve gelişen dünyada bunlar birbirinden ayrı olarak düşünülemez. Kalaycı Küresel Terör/izm: Ekonomi Politikinden Finans Politikine adlı çalışmasında nedenlerine şu şekilde değinmiştir (Kalaycı,2019)

Tablo 2. Terörizmin Nedenleri

İtisadi Nedenler	• Yoksulluk • İşsizlik • Gelir Adaletsizliği • Emek Sömürüsü • Düzensiz ve güvencesiz gelir
Politik Nedenler	• Aşırı Serbestlik ve devlet otoritesinin reddi • Aşırı totaliter rejim • Hükümetin yönetim zayıflığı • Yolsuzluk, rüşvet ve torpilin yaygınlığı • Halkın dış güvenlik ve sosyal güvenlik kaygısı
Sosyo-Kültürel Nedenler	• Aşırı göç hareketi ve göçmenlerle uyumsuzluk • Aşırı nüfus artışı ve yoğunluk • Zorla benzeştirme (asimilasyon) • Toplumdan dışlanma • Gecekondulaşma ve diğer şehirleşme sorunları
Eğitimsel Nedenler	• Cahillik • Okul eğitmene erişim zorluğu • Kalitesiz, ezberci ve baskıcı eğitim • Şiddet içerikli ve şiddete özendirici eğitim ve medya araçlarına kolayca erişim
Psikolojik Nedenler	• Ruhsal bunalım • Şiddete kişisel eğilim • Çözümlemeyen gençlik sorunları • Aşırı alkol ve uyuşturucu kullanımına yatkınlık • Yaşamdan zevk alamama • Genel mutsuzluk halleri

2. 3. Terör Örgütlerinin Başlıca Giderleri

Terör eylemi bir neden ister çünkü her örgüt savunduğu düşünce uğrunda haklı bir amacı olduğunu göstermeye çalışır ve terör eylemlerine destek bulabilmek ve meşru bir görünüm sağlamak için nedenler bulur ve sunar. Ancak kendince meşru olan bu eylemlerin haklılığını anlatması ve kendine taraftar bulabilmesi için, örgüt içinde oluşturulan eğitim ve dış dünyayla bağı olan propaganda araçlarına gereklilik duyar bu sayede hem kendisine sempati duyan yeni mensuplar bulur, hem de zaten mensup olanların bağlılıklarını pekiştirmeye çalışır. Politik bir amaçla hareket etmekte olan terör örgütlerinin, öncelikli amaçları gelir elde etmek olmamasına rağmen, hedeflerini gerçekleştirebilmek için süreklilik arz eden finans kaynaklarına ihtiyaçları vardır. İdeolojik bir amaç uğruna kurulmuş olan örgütler bu finans kaynakları ile örgütün var olan üyelerinin eğitim giderlerini, seyahatlerini, onlara silah teminini sağlamanın yanı

sıra yeni üye temininde ve diğer örgüt üyelerine rüşvet vermek gibi birçok alanda bu finansal kaynaklarına ihtiyaç duyarlar(Türkiye Barolar Birliği 2006, n.d.).

2.3.1. Barınma Beslenme Giderleri:

Terör örgütleri, belirli bir bölge ile sınırlı alanda faaliyet göstermezler. Farklı şehir ve ülkelerde halktan tamamen uzak yerleşik olmayan ya da şehirlerin kozmopolit yerleşimi olan bölgelerinde karargâh/hücre evi şeklinde faaliyetlerini sürdürürler. Bu şekilde yaşamak pahalıdır; o evde yaşayan örgüt üyeleri tamamen örgüt faaliyetleri ile uğraşıyorsa barınma ve beslenme ihtiyaçlarını bireysel olarak karşılamaları imkânsızdır (Kılıç, 2007)

Terör örgütleri örgüt elemanlarının hayatlarını idame ettirebilmek için gerekli olan barınma, yiyecek gibi temel ihtiyaçları karşılamak zorundadır ayrıca, bireysel terör eylemlerinde teröristin ve ailesinin giderleri mensup olduğu terör örgütü tarafından karşılanmaktadır. İstanbul'da gerçekleşmiş olan Reina saldırısını gerçekleştirmiş olan Irak Şam İslam Devleti (DEAŞ) terör örgütü üyesi Masharipov'un terör örgütünden 200.000 \$ civarında bir ödeme aldığı ortaya çıkmıştır (Turan & Gemici, 2020) (

2.3.2. Lojistik Destek Giderleri

Terör örgütlerinin temel felsefeleri silahlı eylemlerdir. Bu eylem türünün içinde yer aldığı 3 önemli gider mevcuttur bunlar (Williams, 1995):

- Silah/Mühimmat,
- Telekomünikasyon imkânı,
- Yayın faaliyetleri.

Silah ve mühimmatın yasal yollardan temini mümkün olmadığından, temin edebilmek için gerçekleşecek organizasyon esasen pahalı olan silah ve mühimmatları bu zorunlulukla daha pahalı bir hale getirmektedir.

Kaçakçılık ve Organize Suçlar Daire Başkanlığı'nın 2007 raporlarında Türkiye'de 2006 yılı içerisinde yakalanan silahların imalat türlerine göre bir ayrım yapılmıştır. Tablo incelendiğinde 1 yıl içerisinde ele geçirilen farklı türdeki silahların toplam adetinin 1197 olduğu bildirilmiştir. Ele geçirilen silah sayıları göz önüne alındığında

silah ve mühimmat maliyeti terör örgütlerinin en önemli maliyet giderleri arasında yer almaktadır

Tablo 3. 2006 Yılında Ele Geçirilen Silahların İmalat Türüne Göre Sayıları

CİNSİ	MİKTARI
Fabrikasyon tabanca	899
El yapımı tabanca	60
Kurusıkıdan çevrilme tabanca	235
Toplam	1197

Terör örgütlerinin gelişen teknolojiye paralel olarak finansal ihtiyacı da artmaktadır. Örneğin örgüt üyeleri arasındaki haberleşmenin sağlanabilmesi için tek başına telefon yeterli değildir ve mobil haberleşme araçlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu cihazların temini de örgütlerin bir başka gideri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.3. Diğer Giderler

Örgüt üyelerinin giyecek, tedavi, ulaşım masrafları ve propaganda amaçlı giderleri vardır. Terör örgütlerinin amaçları doğrultusunda faaliyetlerine devam edebilmeleri ve varlıklarını koruyabilmek için yukarıda kısaca özetlenen gider kalemlerinin parasal karşılığını bulması gerekmektedir. Terör örgütlerinin her türlü faaliyetinin bir mali faturası vardır.

Büyük bir terör örgütü, her biri ayrıntılı hazırlık, kalifiye personel, seyahat ve organizasyon altyapısı içeren, uçak kaçırma veya sivil hedeflere füze ateşleme gibi büyük çaplı eylemler gerçekleştirebilir. Örneğin, 11 Eylül 2001’de Amerika Birleşik Devletleri’ni hedef alan ve uluslararası ilişkiler de birçok değişime sebep olan 11 Eylül Saldırıları’nın 500.000 ABD dolarına mal olduğu tahmin edilmektedir (Rose, 2018). Bu saldırı için, planlanan bir zaman ve bu zaman öncesinde, bu eyleme yandaş dâhil etmek, kalifiye personel sağlamak ve silah temini etmenin yanı sıra bu eylem içerisinde yer alacak personel için eğitim ve ekipman sağlamak, konaklama, yönetim ve lojistik gibi ön bir hazırlık çalışmasından bahsedilen belirli gider kalemlerini içerir. Bu nedenle düzenlenen eylemin maliyeti örgüt için önemlidir.

Bir başka terör grubu olarak karşımıza çıkan Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) veya 2014’ten beri kullandığı resmî isimle İslam Devleti 2014 yılında varlığını sürdürmek için tahmini 1,9 milyar ABD doları tutarında finansmana ihtiyaç duymaktaydı. Bir

terör örgütünün faaliyetini devam ettirebilmesi için bu kadar önemli bir finans ihtiyacı kurumsal bir güvenlik açığını doğurabilir.

Orta ölçekli terör saldırısı olarak adlandırılabilen intihar saldırıları veya patlayıcı bubi tuzakları için bile teknik uzmanlık, malzeme temini, eylemi gerçekleştirmek için gönüllü olacak örgüt üyesine ve tanıtım stratejileri gerekmektedir.

Financial Action Task Force (FATF) 2008 yılında terör saldırılarının tahmini maliyeti ile ilgili bilgiler yayınlamıştır. Ancak tablo da veriler, sadece söz konusu eylemlerde kullanılan teçhizatın yaklaşık maliyetinden bahsetmektedir, bu sebeple gerçekleştirilen terör eylemlerinin maliyeti but tutarların oldukça üstünde olduğu düşünülmektedir. Rose, çalışmasında, terör maliyetinin tek başına ekipmanlar açısından değerlendirmedigini oldukça çeşitli girdilerin olduğunu bildirmiştir (Rose, 2018).

Tablo 4. Terör Saldırıları ve Tahmini Maliyetleri

Saldırı	Tarih	Tahmini Maliyet
Londra Metrosu Saldırısı	7 Temmuz 2005	8.000 Sterlin
Madrid tren istasyonu bombalamaları	11 Mart 2004	10.000 ABD Doları
İstanbul HSBC bankası ve Sinagog bombalamaları	15 ve 20 Kasım 2003	40.000 ABD Doları
Jakarta JW Marriot oteli bombalaması	5 Ağustos 2003	30.000 ABD Doları
Bali Bombalamaları	12 Ekim 2002	50.000 ABD Doları
USS Cole Saldırısı	12 Ekim 2000	10.000 ABD Doları
Doğu Afrika Elçiliği Bombalamaları	7 Ağustos 1998	50.000 ABD Doları

Kaynak: (FATF, 2008)

Son olarak, yalnız kurt saldırıları olarak adlandırılan taktik, yöntem ve hedefini başkasının yönlendirmesi veya komutu olmadan bireyler tarafından tasarlanıp yönetilen terörist saldırıları düşük ölçekli terör eylemleridir. Bıçak veya araba ile sivilleri hedef alan bu küçük saldırılar önemli teknik uzmanlık ve bilgi gerektirmez bu eylemler gerçek tek başına hareket eden teröristler yani yalnız kurtlar tarafından gerçekleştirilir. Yine yalnız kurt saldırısı olarak adlandırılabilen fakat tanımında başkasının yönlendirmesi veya komutu olmadan kısmından bağımsız; bir grup, örgüt tarafından eylemler için teşvik, talimat, destek alan ya da grup ile başka türlü bağlantıya sahip olan kişiler tarafından daha az bir fon ile gerçekleştirilebilen terör

eylemleridir. Mali açıdan daha az bir fon gerekli olmasına rağmen karşımıza çıkan Filistin örneğinde; Filistin idaresince yönlendirilmiş ve eylem sonucu hapis veya ölümle sonuçlanan yalnız kurtlar için, ailelerine yıllık 300 milyon ABD dolarından fazla ödeme yaptığı tahmin edilmektedir (Rose, 2018).

Yüksek maliyete sahip olan terör örgütleri, finansmana olan güçlü bağılıkları nedeniyle savunmasızdır. Finansal kaynaklara ulaşmaları; hedeflerine yani terör eyleminin ölçeğine göre değişim gösterir. Büyük çaplı bir eylem beraberinde büyük bir finans ihtiyacı doğururken küçük çaplı bir eylem daha basit finans kaynakları ile gerçekleştirilebilmektedir.

2.4 . Terörün Ekonomik Etkileri (Maliyetleri)

Terörün hane halkı, üretim ve yatırım kanallarına, okul, hastane, turizm hizmetlerine, altyapı, iktisadi büyüme, gelir bölüşümü gibi birçok alana çeşitli olumsuz etkileri bulunmaktadır. Silahlı ya da silahsız her tür terör saldırısı; insana, çevresine eylemin gerçekleştiği ülkeye alt yapı ve binalar gibi maddi unsurlara zarar verdiğinde “doğal maliyetler” oluşmakta iken terör eylemi gerçekleşmeden önce devletler/ülkeler tarafından öncesinde “önleyici” sonrasında ise “tamir edici” türden çeşitli harcamalar yapılmaktadır. Bunlar da “yapay maliyetler” olarak adlandırılır (Kalaycı, 2019)

Terör piyasaları durgunlaştırmaktadır: patlayan bir bomba sadece insanları öldürmemekte, insanların tasarruf ve yatırımlarının değerlendirildiği, değerlendirildiği para ve sermaye piyasalarında dengesini bozmaktadır (Eldor & Melnick, 2004)

Terör eylemleri sırasında kaybedilen ve yeniden belirli bir ücret karşılığında satın alınıp hizmete sunulan refah malzemelerinin maliyeti ile terör saldırısına uğrayan bir devletin karşılaşmış olduğu ve parasallaştırmasının imkânsız olduğu “itibar maliyetleri” dikkate alınmalıdır (Englund, 2015). Terör maliyetleri bir bütündür ve o bütünün 4 temel boyutu vardır bunlar

Tablo 5. Terörizmin Dört Boyutlu maliyeti

İktisadi Maliyetleri	• İstihdam Alanında Kayıplar • Gelir Kaynaklarında Eksilmeler • Verimlilik Kayıpları • Vergi Kaçakçılığında Artış • İktisadi Kriz İhtimali
Toplumsal Maliyetleri	• Eğitim Kayıpları • Yüksek Sağlık Giderleri • Şiddetin Şiddeti Getirmesi • Ahlaki aşınma da artış
Politik Maliyetleri	• Hükümetin Zayıflaması-Düşmesi • Siyasetçilere Olan Güvenin Azalması • Siyasi İstikrarsızlık ihtimali
Küresel Maliyeti	• Dış Güç, Saygınlık ve Döviz Kayıpları • İhracat ve Turizm Pazarlarının daralması • Silah Tekellerine Bağımlılığın Artması

Kaynak: (Kalaycı, 2019)

2. 5 . Terörizmin Çeşitli Sonuçları

Terör olayları bir amaç uğruna başlar ve eylemlerini gerçekleştirdikleri toplumlarda etki yapmadan devam etmez. Sonuçları da en az nedenleri ve etkileri kadar nettir. Hedeflerine bağlı olarak terör örgütleri yapmış oldukları saldırılar ile hükümetlerin ülke büyümesine katkıda bulunacak çalışmalar yerine güvenlik sorunlarıyla uğraşmaları sonucunda devletin saygınlığını zedelemek, ülke vatandaşlarını korkutmak, toplumu refah huzurundan mahrum etmeyi amaçlar. Terör eylemlerinin yol açtığı bütün sorunlar olumsuzdur ve üç başlık altında toplanabilir (Kalaycı,2019)

Tablo 6. Terör/izmin Sonuçları

Bireysel	Toplumsal-İktisadi	Ulusal-Küresel
• Korku, panik ve endişe • Güven duygusunda azalma • Etnik kimlikten uzaklaşma ve düşmanlaşma tehlikesi • Beden rahatsızlıklarına ek olarak ruhsal bozukluklar • İş yerinde huzursuz ve verimsiz çalışma sonucunda İşe gitmeme • Aile içi şiddet	• Ölüm, yaralanma ve mal kayıpları • Nüfusta azalma • Üretim ve katma değer düşüşü • Terörü önleyemeyen otoriteye ve kolluk kuvvetlerine karşı protestolar • Teknik malzeme ve güvenlik önlemlerine ilişkin harcamalarda artış	• Ülke genelinde birlik ve dayanışmanın artması • Hükümetlerin ülke geleceği için almış oldukları önlemleri sertleştirmesi • Otoritelerin terörist ve vatandaş ayırımında olası hataları • Demokrasi karşıtı uygulamalar • Terör örgütlerini destekleyen ulus devletlerle diplomatik kriz ve soğuk savaş • Devletlerarası istihbarat trafiğinin ve dinlenme riskinin artması

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRÜN YASAL YOLLARDAN FİNANSMANI VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İLE BAĞLANTILARI

Sivil toplum kuruluşları devletlerin içerisinde sosyal refahın sağlanması amacı ile günümüz dünyasının göz ardı edilemeyen faaliyetlerine sahip örgütlenmeleridir. Genel itibari ile sivil toplum kuruluşları; yardım maksadı ile dini, kültürel, eğitim, sosyal amaçlar ya da yardımlaşma gibi amaçlarla hayır işleri gerçekleştirmek için fon toplama veya dağıtma işi ile uğraşan tüzel kişi, oluşum veya kurum olarak tanımlanmıştır

Sivil toplum örgütleri gittikçe artan bir oranda küreselleşmenin hakim olduğu günümüz dünyasında sosyal refahın temin edilmesine katkıda bulunmakta, dünya ekonomisi, ulusal ekonomiler ve sosyal sistem üzerinde çok önemli bir role sahiptir. Bu yönüyle sivil toplum kuruluşları devletler tarafından devleti tamamlayan bir oluşum olarak desteklenmekte ve nitelik ve nicelik olarak gelişmektedir. Bu kuruluşların faaliyetlerinin geniş kapsamlı olması coğrafi erişimi ve operasyonel dayanıklılığı onları benzersiz kılmaktadır. Örgütlerin geleneksel olarak faaliyet göstermiş olduğu sektördeki başarısının temel bileşenlerinden biri kamuoyunda sahip oldukları güvenilir imajıdır. Bir diğer özellikleri olarak değinmemiz gereken husus ise Sivil toplum kuruluşlarının sahip olduğu ve yadsınamayacak kadar yüksek olabilecek miktardaki fon kaynakları ve bölgesel olarak her yere ulaşım sağlayabilme imkânıdır. Bu sebepler sivil toplum kuruluşlarını terör örgütlerinin hedefi haline gelmesinin ana nedenleri olarak gösterilebilir. Ayrıca bir çok sivil toplum örgütlerinin ulusal ve uluslararası arenadaki faaliyet alanları ile olan bağlantıları ve Faaliyette bulunabilme

imkanlarının getirisi olarak karşımıza çıkacak olan finansal rahatlık ve bu küresel faaliyet ağı teröristler için oldukça caziptir.

Bu özelliklerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları, terör örgütlerinin sempatican kitesinin oluşmasına olanak sağlaması, örgüte yeni üyeler kazandırması, ihtiyaç duyulan fonları toplama, transfer etme, lojistik destek sağlama ve yurtiçi / yurtdışında örgüt propagandasının yapılmasını sağlamak bakımından terör örgütlerinin hedefi haline gelmekte hatta bu amaçta kullanılmakta ve sömürülmektedir (Turan & Uzun, 2017). Bu nedenlerden ötürü sivil toplum kuruluşlarının terör amacıyla kötüye kullanılmasının engellenmesi ve bu konudaki farkındalığın artırılması terörizmin finansmanı ile mücadele açısından büyük önem taşımaktadır. Bilindiği üzere terör/terörizm hem ülkeler hem de dünya nezdinde ciddi bir tehdit unsuru olarak varlığını sürdürmektedir.

Terörizmin amacı, bir topluluğun gözünü korkutmak, bir hükümeti veya uluslararası bir örgütü istekleri dışında yönlendirerek kendi isteklerini yaptırmak olarak tarif edilmiştir. Terör örgütlerinin amaç ve stratejileri farklı olsa da genel olarak faaliyetlerini geniş bir alana yayma ve faaliyetler için ihtiyaç duydukları finans kaynaklarını sağlama girişimleri benzerlik göstermektedir. Her ne kadar terör örgütlerin temel amaçları gelir elde etmek olmasa da faaliyetlerini sürdürebilmeleri için finansal kaynağa ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebepten terör örgütleri eylemleri ve örgüt giderleri için ihtiyacı olan finans kaynaklarını elde etmek için kamu otoritelerinin dikkatini çekmeden terör faaliyetlerini gerçekleştirmek isterler.

Terör örgütleri fon elde edebilmek amacıyla ön plana çıkan kaynaklar bu tezin odak noktası olan sivil toplum örgütlerinin de alt başlık olarak içinde yer aldığı 3 ana başlık şeklinde sıralanmıştır bunlar (MASAK, 2021);

1. Yasal olmayan faaliyetlerden elde edilen kaynaklar

- Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı
- İnsan ticareti
- Yasadışı Göçmen kaçakçılığı
- Sigara ve diğer malların kaçakçılığı

- Haraç toplama
- Sahtecilik

2. Dış destekli yardımlar

- Terörü desteleme
- Terör eylemlerini yönlendirme

3. Yasal görünümlü faaliyetler

- Ticari işletmelerin amacı dışında kullanılması
- Görsel basılı yayın organlarının tanıtım amacı ile kullanılması
- Aidat, bağış ve yardım toplanması
- Sosyal etkinlikler
- Sivil toplum örgütleri

Terör örgütleri için sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla kamuoyunun güvenini kazanmak, uluslararası arenada faaliyet göstermek amacı ile küresel bir varlığa sahip olmak ve diğer finans kaynaklarına göre daha hafif düzenlemelere tabi oluyor olmak bir avantajdır (FATF, 2008)

Terörizm finansmanında sivil toplum örgütlerinin rolüne dikkat çekmekte olan Maliye Bakanlığına ait Genel Tebliğine göre;

" Terör örgütlerine yasal görünümlü kaynak sağlanmasında dernek ve vakıf gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar sıklıkla kullanılır. Bu kuruluşlara aidat, bağış veya yardım adı altında sağlanan fonlar, bu kuruluşlar tarafından çeşitli yöntemler kullanılmak suretiyle terör örgütüne veya teröristlere aktarılır. Bazı kişiler çoğu zaman verdikleri paraların terör örgütlerine aktarılacağını bilmemekte, kâr amacı gütmeyen kuruluşun açıkladığı yasal amacı çerçevesinde kullanılacağını düşünerek bağışta bulunmaktadır. Bazı kişiler ise, terör örgütüne bilerek ve isteyerek finansman sağlamakta, bunu yasal bir görüntü altında, örneğin bir yardımlaşma derneğine bağışta

bulunma görüntüsü altında gerçekleştirmekte, böylece kamu otoritelerinin dikkatini çekmeksizin terörü finanse edebilmektedir.” Şeklinde belirtmiştir ve bu yolla elde edilen gelirlerin yasal olduğunu belirtmiştir (Resmi Gazete 2007).

Ülkeler ve dünya genelinde ciddi bir tehdit unsuru olarak faaliyetlerini devam ettiren terörizm, birçok sektörü kendi çıkarları uğruna kullandığı gibi sivil toplum örgütlerini de kullanabilme potansiyeline sahiptir. Terör finansmanında sivil toplum örgütlerinin terör örgütleri tarafından istismarı önemli bir problemdir. Sivil toplum kuruluşlarının kuruluş amaçlarına yönelik faaliyetlerinin takibi ve yasadışı amaçlar için kullanımlarını engellemeye yönelik tedbirleri optimum düzeyde tutabilmek oldukça zordur. Çünkü amacı doğrultusunda faaliyet yürüten ve tamamen topluma fayda sağlamayı kendine görev edinmiş birçok sivil toplum örgütü de bulunmaktadır (Turan & Uzun, 2017).

Dünyanın hemen hemen her ülkesinde, sivil toplum kuruluşları hayati ortaklar olarak belirlenmiştir. Kuruluş amaçlarının sınırları içerisinde faaliyetlerine devam eden kuruluşların devlete olan desteği oldukça önemli bir hal almıştır. Genel gelişim sürecinde faydaları saymakla bitmeyen sivil toplum kuruluşlarından bazılarının faaliyetleri ciddi bir endişe konusu haline gelmiştir. Bu endişenin sebepleri arasında birçoğunun dış destekli yönlendirmelere açık olması ve kaynaklarını terör örgütlerine aktarıyor olması sıralanabilir. Sivil toplum örgütlerinin finans kaynakları bakımından şeffaflığının olmaması bu kuruluşları örgüt üyelerince kullanılabilir hale getirmektedir. Bazı sivil toplum örgütlerinin kuruluş amaçları ve temel hedeflerinin kapsamı dışındaki projeler ve faaliyetler için fon kullandığı tespit edilmiştir. bazıları ise ilgili ülkenin istikrarını tehdit edebilecek uygulamalarda veya sosyal bütünlüğü ve toplumsal uyumu bozabilecek mezhepsel idealleri beslemekte. Bu kuruluşların sayı olarak fazlası ise şiddet içeren gruplara fon sağlamaktadır (Dwivedy, 2011).

Geleneksel olarak, Sivil toplum kuruluşları terör örgütleri için yasal kaynaklı fon sağlama makineleri olarak kullanılmıştır. Terörizmi finanse etmek için sivil toplum örgütlerini kullanma şekilleri şunlardır (Rose, 2018)

- Sosyal medya ve kitle ulaşım araçlarını kullanarak fon oluşturmaya yönelik sahte yardımlar organize etmek
- Terör örgütlerine karşı sempati oluşturarak örgüte üye sağlama
- Sosyal refah amacı belirterek şiddet içeren eylemler düzenleyerek ülkede kargaşaya sebep olmak ve dikkatleri üzerlerinden atarak toplanan fonların aktarımını kolaylaştırmak
- Sivil toplum kuruluşlarının fon ve kaynaklarını kendi istekleri doğrultusunda yönlendirerek terörizmi destekleme konumundan istifade etmektir.

Bilindiği üzere terör örgütlerinin gelir kaynakları hükümetler ve sivil toplum örgütleri tarafından yapılan yardımlar, suç içeren eylemlerden elde edilen gelir ve yasal görünüm verilmiş işletmeler ile bağışlardan oluşmaktadır. En az risk ile gelir elde etmeleri örgütler için büyük önem arz etmektedir. Örneğin yukarıda değinmiş olduğumuz yöntemlerin mali konularda daha az şeffaf olduklarından dolayı sivil toplum örgütleri olarak faaliyet gösteren hayır kuruluşlarında uygulanması daha kolaydır.

3.1.Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları

Terörizm pahalı bir girişimdir ve örgütler süreklilik arz eden finansal kaynaklar ile desteklenmelidir. Temel amaçları gelir elde etmek olmasa da orta ve uzun vadede terör örgütleri varlığını sürdürebilmek için finansal özgürlüğe sahip olmaları gerekmektedir. Finans anlamında desteği bulunmayan örgütlerin uzun süre faaliyetlerine devam ederek ayakta kalması mümkün görülmemektedir.

Terör örgütlerinin sabit maliyetleri bulunmaktadır bu duruma ek olarak küreselleşen dünyada her şey gibi teknoloji ve günümüz şartları da değişim göstermiştir. Bu değişime bağlı olarak örgütlerde bu gelişime paralel olarak gittikçe uzmanlaşmış ve maddi anlamda daha fazla finansa ihtiyaç duymuşlardır. Örgüt içerisinde aktif olan örgüt üyelerinin gelir getirici yasal bir işte çalışmalarının mümkün olmayışı, faaliyetlerini yönetme ve sürdürebilmenin getirdiği mali yük, eğitim ve silahlı faaliyetlere yönelik olarak ihtiyaç duyulan lojistik destek, medya faaliyetlerinin

getirdiği masraflar gibi birçok alanda örgütler, giderlerini karşılayarak aktif bir şekilde kalabilmek için fazla miktarda gelire ihtiyaç duyarlar (Kuyaksil, 2004).

Birleşmiş Milletler Terör Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesinde terör finansmanını kısaca şu şekilde tanımlamıştır; " Herhangi bir kimse tarafından kısmen veya tamamen sözleşmede belirtilen eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek doğrudan veya dolaylı olarak, yasadışı bir şekilde ve kasten fon sağlamak ve toplamak" Bun nedenle terör örgütleri yasal ve yasal olmayan kaynaklardan gelir temin edebilmektedirler. Yasal olmayan yollardan finans sağlamak, dış kaynaklı fonlar, banka soyma, uyuşturucu kaçakçılığı, haraç toplama, silah ticareti, adam kaçırma ve fidye talebi gibi kaynaklardan oluşurken yasal yollar ise dernekler, vakıflar, örgütün ideolojisinin ve hedeflerinin anlatıldığı yayınların satışından elde edilen gelirler, aidat ve bağışlar şeklinde sıralanabilir.

Suç organizasyonları öncelikle kar getiren suçlarla ilgilenmektedirler. Fakat yasadışı olarak elde edilen finans bazı sorunlara yol açmaktadır. Açıklanamayan ani gelir artışı ve kullanımı yetkili mercilerin dikkatini çekmektedir. Şüpheli işlemler sonucunda yapılacak incelemeler ile nakit artışı ve yasadışı işlemler arasındaki bağlantının kurulması zor olmayacaktır. Bu nedenle suç örgütleri para ile suç arasındaki bağlantıyı ortadan kaldırarak para ile yeni sahibi arasındaki bağlantıya ulaşılmasını engellemeyi amaçlayacaktır.

Suç örgütünün içinde bulunduğu çevre çıkar birliği ile bağlantılı olduğu için sürekli bir değişim göstermektedir. Terörizm finansmanı bu değişimden ötürü stratejilerini periyodik olarak sorgulamalıdır. Bu bağlamda sivil toplum örgütleri, terör finansmanı için korunaklı ve takibi zor bir finans kaynağı sunmaktadır. Dünya genelinde soğuk savaş sonrasında silah ticaretinden elde edilen gelirlerde azalma başlayınca terör örgütleri yeni finans kaynakları aramaya yönelmiş ve bu yönelme neticesinde yasal çerçevede cereyan eden meşru gelir kaynakları ortaya çıkmıştır. Meşru Finansman teorik olarak özel kişilerin terör örgütlerine gönüllü desteğini ifade etmektedir. Bu özel kişilerin sağlayacağı destek terör faaliyetlerinin yapılacağı ülke içerisinde gelebileceği gibi sınır dışından da gelebilir. Meşru finansman sağlayan kişilerin gelir elde etmek için kullanmış olduğu yöntemler arasında; din istismarı, etnik köken

istismarı ya da insanların yaşam kalitesine, yoksulluğuna atıfta bulunarak halk desteği ve maddi destek elde etmek sayılabilir. Bu noktada devreye sivil toplum kuruluşları girmektedir. Sivil toplum kuruluşları üzerinden elde edilen gelir azımsanamayacak kadar fazladır hatta kuruluşlar kara para aklama aracı olarak da karşımıza çıkmaktadır (Turan & Uzun, 2017).

Uluslararası literatürde karşımıza kar amacı gütmeyen kuruluşlar olarak çıkan sivil toplum kuruluşları ülkemiz de yaygın olarak vakıf, dernek, kooperatif ve sendika olarak çeşitlenmektedir. Her kuruluş için genelleme yapılamasa da bu kuruluşlar terörizm finansmanında ve kara para aklamada aidat, bağış ya da yardım adı altında sağlanan fonlarla finans desteği görevini üstlenmiş bulunmaktadırlar. Sivil toplum kuruluşları kara para aklama ve terörist finansmana karşı küresel girişimlerde potansiyel zayıf noktalar olarak görülmektedir.

Terör örgütlerinin, ideolojik hedef farklılığı ve eylemlerini gerçekleştirdikleri bölgenin coğrafi yapısından kaynaklanan sebeplerden ötürü finans temin etme yöntemleri zaman zaman farklılık gösterse de başvurdukları yöntemler çoğunlukla benzerdir. Örgütler hedefleri doğrultusunda gerçekleştirmesi gereken faaliyetler için yüksek miktarlarda finansa ihtiyaç duymaktadırlar. Daha öncede değindiğimiz gibi terör terörizm pahalı bir girişimdir ve terör örgütleri ihtiyaç duydukları finansı legal veya illegal yollardan temin etmeye çalışmaktadırlar (Emhan, 2011). Terörün finansmanı yasadışı kaynaklardan sağlanabileceği gibi yasal sayılan kaynaklardan da sağlanabilmektedir. Finansal anlamda önceden ağırlıklı olarak yabancı ülkelere bağımlı olan terör örgütleri, her geçen gün büyümekte olan yeni gelir kaynakları bulmuşlardır. Bu kaynaklarla bir yandan terör eylemlerine kaynak sağlarken diğer yandan da yasal bir görünüm kazandırmayı amaçlamaktadırlar. Bir diğer amaçları da ekonomik sisteme sızmadır çünkü ekonomik sisteme sızan terör örgütleri faaliyet gösterdikleri işletmelerle daha da büyüyerek kökleşmektedirler. Gelişen ve değişen çağ da terör örgütleri artık elinde silah olan bir kaba güç olmanın yanında, yasal olan faaliyetlerle de imaj oluşturmaya başlamışlardır.

Terör örgütlerinin finansman kaynakları iki ana başlık altında toplamak mümkündür (Karatay & Kapusuzoğlu, 2011).

Tablo 7. Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları

Yasadışı gelirler	Yasal gelirler
• Uyuşturucu kaçakçılığı • Silah kaçakçılığı • Sigara, içki, kimyasal madde kaçakçılığı • Otomotiv ve yan sanayi ürünleri kaçakçılığı • Gasp-soygun • Suikast ve kışkırtma (provokasyon) karşılığı rant • Sahtecilik, dolandırıcılık, hırsızlık • Kredi kartı dolandırıcılığı, markaların taklidi • İnsan kaçakçılığı • Kadın ticareti (fuhuş) • Organize suç örgütleriyle yapılan ortak işler • Şifre kırarak banka hesaplarının boşaltılması • Çek-senet tahsilâtı • Haraç • Kara para aklama • Korsan ürün ticareti	• Ticari faaliyetler • Yabancı devletlerden alınan yardımlar • Dernek ve vakıflardan alınan yardımlar • Örgüte ait medya kuruluşlarına verilen reklamlar, • Eleman ve sempatizanlardan toplanan aidatlar • Kültür-sanat merkezlerinin faaliyetleri • Örgütsel yayınlar • Konser ve toplantılardan toplanan paralar • Kurban derileri

Terör örgütlerinin finans kaynakları ile ilgili yapılan gruplamalar çeşitlilik göstermektedir. Bir başka çalışmada örgütlerin finans kaynakları 3 bölüm altında incelenmiştir (Gürel, 2015).

- Yasadışı Faaliyetlerden Elde Edilen Kaynaklar
- Yasal Görünümlü Faaliyetlerden Elde Edilen Kaynaklar
- Yabancı Devletlerce Yapılan Yardımlar

3.1.1. Yasadışı Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler

3.1.1.1. Kaçakçılık

Terör örgütlerinin kaçakçılık işleri ile uğraşması ve kaçakçılık ile uğraşan kişilerden alınan yüzdelik paylar örgüt için önemli finans kaynakları arasındadır.

3.1.1.2. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

Uyuşturucu madde kaçakçılığının terör örgütleri tarafından tercih edilmesinin sebepleri olarak yüksek gelire sahip olması, pazarlama imkânı, kolay paraya çevirebilme avantajları gösterilebilir. Uyuşturucu madde kaçakçılığının örgütler tarafından tercih edilmesi şu şeklide ifade edilebilir:

- Uyuşturucu maddelerin nakliyesi, saklanması ve depolanması kolaydır.
- Her zaman kısa sürede nakite dönüştürülebilir.
- Kar oranına göre üretimi oldukça kolaydır.
- Örgütün uluslararası bağlantıları varsa pazarlama ağıda bir o kadar kolaylaşır.
- Büyük meblağların söz konusu olduğu bu pazarda örgütler, gelişen teknoloji ile gizlenmekte ve güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilecek operasyonlara karşı önlem alabilmeleri mümkündür (Alkan, 2004).

1997 yılının ekim ayında Amerika Birleşik Devletleri Dışışleri Bakanlığı tarafından yayınlanan “Küresel Terörizm Modelleri” raporunda dünyada 30 ana terör grubu olduğundan ve bunların uyuşturucu kaçakçılığı ile ilişkili olduğundan bahsedilmiştir (Üney, 2006). Polis Akademisi Başkanlığının 2010 yılı raporlarında karşımıza çıkan PKK terör örgütünün kaçakçılık faaliyetlerinde aktif yer almak yerine kaçakçılık faaliyetlerinden vergilendirme ve gümrükleme adı altında finans sağladıkları ve sınır geçişlerinde kurye ve kılavuzluk yaparak para topladığına değinilmiştir. Yakalanan terör örgütü mensubu kişilerin ifadelerinden elde edilen verilere göre, İran tarafından ülkemize sokulacak kaçak mallar için İran bölgesinde 8 adet sözde gümrükleme noktası belirlendiğı ve kaçırılmak istenen uyuşturucu maddeleri için kilo başına 50-100 ABD doları vergi alındığı belirtilmiştir (UTSAM, 2010).

3.1.1.3. Silah Kaçakçılığı

Terör örgütlerinin ihtiyaç duydukları silahların temin ve örgüte gelir elde etmek amacı ile bu faaliyetleri yürütürler. Gelir elde etme şekilleri yine uyuşturucu kaçakçılığında değindiğimiz gibi direk kaçakçılık faaliyetlerine ek olarak kaçakçılıkla uğraşan kişi ve gruplardan gelirlerinin bir kısmına el koyarak olmaktadır. Terörizm ile birebir ilişkisi bulunan silah kaçakçılığı ile örgütler hem silah ihtiyaçlarını karşılamakta hem de gelir elde etmektedir. Son dönemler de gelişen nükleer silah yapımında kullanılan

malzemelerin kaçakçılığı oldukça önemli bir kaynak haline gelmiştir. Bu maddelerin milyon dolarlara alıcı bulması, organize suç örgütlerinin ve terör örgütlerinin finans anlamında bu kaçakçılığa yönelmelerine sebep olmuştur (Aykın & Sözmen, 2009). Silah mühimmat kaçakçılığı, özellikle sıcak savaş tehlikesi ve terör olaylarının tırmandığı dönemlerde ortaya çıkan ve artış gösteren bir kaçakçılık türüdür.

Türkiye’de silah kaçakçılığı, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri başta olmak üzere birçok bölgede karşımıza çıkmaktadır. Bölgede hakim olan terörün baskısına karşı kendilerini korumak isteyen sivil vatandaşlar yasa dışı yollarla komşu ülkelerden silah kaçakçıları aracılığı ile ülkeye sokulmuş olan silahları satın almaları ve bölgede faaliyet gösteren, PKK terör örgüt militanlarına ait silahlar olarak sınıflandırabiliriz. Bunun yanı sıra yine kaçak yollarla Bulgaristan’dan karayolu ile Edirne ve İstanbul’a sokulan silahlar ile 1989 yılında açılmış olan Sarp sınır kapısı üzerinden Türkiye’ye turistik gezi amaçlı gelen Gürcistan vatandaşlarının eşyaları arasında getirmiş oldukları silahlar, ülkedeki silah kaçakçılığına örnek olarak verilebilir (Sevgel, 2019).

3.1.1.4. İnsan Kaçakçılığı

İnsan kaçakçılığı, finans ve maddi kazanç amacı ile en az beş kişinin yasadışı yollarla bir başka ülkeye sokulmasıdır (Güvel, 2004). İnsan kaçakçılığında bedel, göçmenin bulunduğu ülkeye, gelir durumuna, yolculuk sırasında alınan riske, hizmet sağlayanın profesyonelliğine ve gidilen ülkenin cazipliğine göre belirlenmektedir.

Terör örgütleri insan kaçakçılığından hem kendilerine gelir sağlamakta, hem de kendilerine elaman temin etmektedir. Yasadışı göç faaliyetleri ile iç içe olan terör örgütleri;

- Sınırdaki gerçekleşen insan kaçakçılığına göz yumarak ve güvenliğini sağlama sonucunda vergi adı verilen komisyon alma,
- Kaçak göçmenlerin sınırdan geçirilerek Avrupa ülkelerine götürülmesi,
- Avrupa ülkelerine ait iltica politikalarını çığneyerek ve çeşitli yöntemler ile sahte iltica başvurusu yaptırma,
- Avrupa ülkelerinde mültecilere sağlanan maddi yardımlardan pay alınması

Avrupa ülkelerinde ikamet hakkı elde eden göçmenlerin örgüt tarafından yasadışı faaliyetlerde kullanılması aşamalarında rol oynamaktadırlar (Ö. Güneş, 2004).

Çoğu zaman amaçları daha iyi bir yaşam sürmek olan insanların bu hedefleri doğrultusunda insan ticareti suçunun mağdurları haline geldikleri görülmüş ve kaçtıkları koşullardan daha kötü yaşam koşullarında yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Terör örgütlerinin insan ticareti suçunu işleme sebepleri genellikle bu suç sayesinde elde edilen kazancın yüksek olmasıdır. Örgütlü suçlar başlığı altında yer alan insan kaçakçılığı uluslararası hukukun rolünü arttırmaktadır.

3.1.1.5. Sigara ve Diğer Malların Kaçakçılığı

Sigara kaçakçılığının kaçakçılık yapan şahıslar için cazip hale gelmesinin sebepleri arasında sigara kaçakçılığına ait cezai yaptırımları etkili olmayışı ve özel tüketim vergilerinin yüksek olması gösterilebilir. Terör örgütlerinin kaçakçılık ticaretinden aldıkları vergiler ile akaryakıt ve alkollü içki kaçakçılığından önemli bir gelir elde etmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerinde terör örgütlerinin sigara kaçakçılığı ile önemli bir maddi kaynak elde ettikleri iddia edilmektedir. Kanada ve Amerika arasında gerçekleşen sigara ticaretinde sigara üzerinden alınan vergi farkları sigara kaçakçılığında önemli bir etkidir. Bir dava sonrası Kuzey Carolina ve Michigan eyaletleri arasında 1996-2000 yılları arasında sigara kaçakçılığı yapan bir terör örgütünün 1,5 milyon dolarına, önemli miktarda sigaraya ve gayrimenkullere el konulmuştur. Soruşturma üç temel suçtan yapılmıştır:

- Sigara Kaçakçılığı
- Kara Para Aklama
- Terör Örgütüne Maddi Destek Sağlamak (Gürel, 2015).

3.1.1.6. Sahte İlaç Kaçakçılığı

Terör örgütlerinin finans kaynakları arasında yer alan uyuşturucu kaçakçılığı son zamanlarda yerini sahte ilaç kaçakçılığına devretmiştir. Prof. Dr. Louise Shelley'in raporuna göre sahte ilaç ve insan kaçakçılığı terör örgütlerinin finansal anlamda yeni kaynakları arasında yer almaktadır. Terör örgütleri zamanla yeni finans kaynakları

oluşturmak değişik suç dallarına yönelmekte ve örgütlerin uyuşturucu kaçakçılığının yerine uyuşturucudan daha fazla kar bırakan sahte ilaç sektöründe yer aldıklarının raporunda belirtmiştir. Yine raporunda yer alan bilgilere göre sahte ilaç kaçakçılığından elde ettikleri kar oranının 12.500 oranında olduğunu kaydetmiştir (Gürel, 2015).

Maliyeti düşük olduğundan ve hukuksal anlamda uyuşturucu kaçakçılığına kıyasla daha az risk taşınması ve çeşitli hedef kitlelerine hitap etmesi sebebi ile sahte ilaç üretimi örgütler tarafından sıkça tercih edilmektedir. Zayıflamaya yönelik ilaçlar, takviye edici gıdalar ve cinsel performans arttırmaya yönelik ilaçların yanı sıra implant ve implant malzemeleri gibi tıbbi cihaz ürünlerinin de kaçakçılığı yapılmaktadır (Sarahan, 2018).

3.1.1.7. Gasp Hırsızlık Soygun

Gasp hırsızlık ve soygun daha çok küçük çaplı terör örgütlerinin finans elde etmek ve eylemlerini sonucunda adlarını duyurmak için kullandıkları bir yöntemdir. Terör örgütleri eylemlerine başlamak için ihtiyacı olan finansı sağlamak ve kamuoyuna adlarını duyurmak amacı ile bankaları, büyük şirketleri, toplu para bulunduran kurum ve şahısları hedef olarak belirlemektedirler.

1987 yılında İran'daki dini rejimden etkilenecek Batman'da kurulmuş olan İslami Hareket Örgütü (İHÖ) faaliyetlerini sürdürebilmek için gerekli finansı sağlamak ve adını duyurabilmek için banka soygunları, otomobil ve eşya hırsızlıkları gibi eylemleri gerçekleştirmişlerdir(Alkan,2004).

Teknolojik gelişmelerin bir getirisi olarak güvenlik tedbirleri de ilerleme göstermiştir. Bu gelişmeler sonucunda gasp, soygun ve hırsızlık gibi faaliyetlerin terör örgütleri açısından risk durumu artmıştır.

3.1.1.8. Fidyeye Amaçlı Adam Kaçırma

Fidyeye, “Bir kimsenin bulunduğu sıkıntıdan kurtulmak için ödenen bedeldir” bir başka tanıma göre de “bir kimsenin esirlikten ya da başına gelmiş olan bir beladan kurtulmak amacı ile kendisi tarafından ve ya onun adına bir başkasının ödemesi gereken para, kurtulmalık” olarak tanımlanmaktadır. Terör örgütleri açısından bakıldığında fidye

tanımı şu şekilde olmaktadır; “iş insanı, tanınmış bürokrat, devlet adamı gibi şahısların rehin alınması sonucunda talep edilen paradır” (Alkan, 2004). Fidyeye amaçlı adam kaçırmaya eylemi terör örgütleri için finans teminin yanında toplumda oluşacak korku ve isminin duyurulması anlamına da gelmektedir. Böylelikle eylemin büyüklüğüne göre bölge, ülke veya dünya çapında terör örgütü kendinden söz edilir hale gelmektedir.

Bir çok terör örgütünün gelir kalemleri arasında yer alan insan kaçırmaya sonucu fidye talep yöntemini en çok kullanmış olan ve bu yöntem ile yüksek miktarda bir gelir elde eden terör örgütü 1970 yılında insan kaçırmaya eylemlerine başlamış olan Euskadi Ta Askatasuna (ETA) dır. Örgütün fidye alabilmek için kullanmış olduğu iki yöntem mevcuttur. Bunlardan ilki zengin iş insanlarının kaçırmaya sonucu fidye talep edilmesi ikincisi ise kaçırmaya tehdidi ile fidye talebidir. Örgütün 1978-2011 yılları arasında elde etmiş olduğu gelir yaklaşık 120 milyon Euro civarındadır (Gücenmez, 2014).

Kaçırmaya eylemlerine 1970 yılında başlamış ve dönemin önde gelen siyasetçi, iş insanı, devlet görevlilerini kendine hedef almış olan ETA 1996 yılından itibaren eylemler için gerekli olan maliyet yüksekliği ve eylem sürecini yürütecek, gerçekleştirecek kalifiye militan ihtiyaçları sebebi ile oldukça azalmıştır. Kaçırmaya eylemi yerine insanlarda oluşturmuş olduğu korku ile isminin ve daha önceki eylemlerinin insanlar tarafından bilinirliğinden yararlanarak ikinci yöntem olan kaçırmaya tehdidi ile fidye talep etmeye başlamıştır (Sarhan, 2018).

Gelişen teknoloji ve uygulanan politikalar neticesinde fidye amaçlı adam kaçırmaya eski işlevliğini kaybetmiştir.

3.1.1.9. Haraç Toplama

Haraç kelime anlamı olarak “ bir kimseden veya bir yerden zorbalık sonucu alınan para” olarak tanımlanmaktadır. Terör örgütlerince haraç ise “ vergilendirme” adı altında yapılan faaliyetlerdir. Örgütler halktan filtre ve zekat, iş insanları ve ticari alanda faaliyet yürüten kişilerden vergi adı altında kişinin geliri ile orantılı olarak haraç toplamaktadırlar. Bu meblağlar çok yüksek oranlara varabilmektedir. Haraç vermek

istemeyenlerin kendilerine veya işyerlerine saldırı ve kundaklamada bulunulması, muhatap kişileri çaresiz bir şekilde terör örgütlerine yardıma itmektedir.

Özellikle haraç önemli bir gelir kalemi olarak devlet otoritesinin zayıfladığı, güvenlik ve denetimin zayıf olduğu bölgelerde karşımıza çıkmaktadır. PKK terör örgütünün aktif olduğu bölgelerde çiftçilik ve hayvancılık yapan halktan tehdit ve zor kullanım ile haraç topladığı ve gümrük sınırlarında sözde kontrol noktaları oluşturarak vergi adı altında kaçakçılık yapanlardan elde etmiş olduğu finans terör örgütünün önemli gelir kaynağını oluşturmaktadır. Örgüt bu eylemlerinden finansal anlamda gelir elde etmenin yanında, güvensizlik ortamı oluşturarak devletin otoritesini sarsmayı hedeflemektedir. Çünkü kişilerin gelirlerine orantılı bir şekilde kazançlarının bir kısmını vergi olarak almak devletin görevlerinden birisidir (Sarahan, 2018)

3.1.1.10. Sahtecilik

Gelişen teknoloji ile birlikte sahtecilik için ihtiyaç duyulan her türlü baskı araç ve gereç ve malzemelerin kolay ulaşılabilir olması örgütleri sahtecilikte adeta uzmanlaştırmıştır. İnsan kaçakçılığı faaliyetlerinde gerekli olan kimlik, pasaport, vize ve iltica talepleri için terör örgütleri sahte belge düzenlemektedirler. Oluşturmuş oldukları bu sahte belgelerle gelir elde etmenin yanı sıra örgüt üyelerinin ülke giriş çıkışlarını kolaylaştırma ve yasadışı faaliyetlerde kimliklerin gizleyerek güvenlik önlemi almış olmaktadır.

Sahte para basımı ile elde edilen gelire ek olarak örgütler kendi mensuplarına ve talep halinde organize suç örgütlerine sahte belge, pasaport gibi işlemlerinde eklenmesi sonucunda sahtecilik terör örgütleri için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Lakin yakalanma riski yüksek olmasından dolayı sahtecilik sürekli bir gelir kaynağı olmayıp kısa vadeli sıcak para olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkan, 2004).

Örgütlerin sahtecilikten gelir elde etme sebepleri uyuşturucu gibi diğer suçlara kıyasla bu alanda uygulanan yaptırımın daha az olmasıdır.

3.1.1.11. Kredi Kartı Dolandırıcılığı

Kredi kartı dolandırıcılığı başta organize suç örgütleri öncelikli olmak üzere terör örgütleri tarafından da kullanılan bir yöntemdir. Günümüz teknolojik gelişmeler neticesinde kredi kart kullanımı nakit para kullanımının önüne geçmiştir. Telefon ve internet üzerinden alışverişin yaygınlaşması da kredi kartı dolandırıcılığı için bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü) bünyesinde Terörün Finansmanı Çalışma Grubuna ait Terörün Finansmanı Raporuna göre, şahısların kredi kartları ile ilgili kişisel bilgilerinin ve hesap detayları yasa dışı olarak temin edilerek satışa sunulmaktadır. Terör örgütleri hem bu satışlardan hem de bilgilerin sahiplerinin dolandırılması ve adlarına sahte belgeler düzenlenmesinden gelir elde etmektedirler (Aydın, 2008).

3.1.2. Yasal Görünümlü Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler

3.1.2.1 Aidat ve Bağışlar

Terör örgütleri üyelerinden, üyelerinin gelirlerine oranla aylık veya yıllık olarak belirli periyotlarda süreklilik arz eden aidatlar almaktadırlar. Bunun yanı sıra örgüt üyesi veya sempatizanı olmayan şahıs ve işletmelerden bağış adı altında paralar toplamaktadırlar. Bu aidat ve bağışlar örgütlere büyük finansal destek sağlamaktadır.

17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul Beykoz'da yapılan operasyon sonrasında Hizbullah terör örgütüne mensup kişilerin ev, işyeri ve tarlasını örgüte bağışladığı ortaya çıkmıştır. Yurtdışı faaliyetleri ile bilinen PKK/KONGRA GEL (Halk Kongresi) terör örgütünün destekçilerinden toplamış olduğu aidat ve bağışların toplam miktarı tam olarak bilinemezken, Öcalan Almanya'da düzenlenen bir kampanyada örgüte 2 milyon marka yakın para toplandığını ifade etmiştir. Örgütün bu yardım kampanyaları belirli bir süre ERNK(Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) aracılığı ile toplamış daha sonra yerine kurulan YDK (Kürt Demokratik Halk Birlikleri) tarafından toplanmaya devam etmiştir. Örgütün cephe yapılanması olarak adlandırılan bu kanat, yurtiçi ve yurtdışında oluşturmuş olduğu yasadışı kuruluşlar (şirket, sivil toplum örgütleri, dernek, vakıf ve kültür merkezi gibi) aracılığı ile özellikle Kürt kökenli bireylerden örgüte büyük paralar toplamışlardır (Alkan, 2004).

3.1.2.1.Ticari İşletmeler

Terör örgütleri tarafından kurulan ithalat ve ihracatla uğraşan bu şirketlerin, sattıkları mallara ait müşterilere düzenlemiş oldukları faturalardan, ödemelere ait bankacılık dokümanlarına kadar bütün faaliyetleri tamamen yasal görünümündedir. Kullandıkları banka hesapları da beyan edilen faaliyetleri teyit eder niteliktedir. Bu kurumların mal satın aldığı kişiler , firmalar ve müşterileri şüpheli görünmemektedir. Fakat gerçekte şirketten mal satın alan müşteriler terör örgütlerine fon sağlamak isteyen sempatizanlarıdır. Bu paravan şirketler kanunlar kapsamında üzerlerine düşen her türlü görevi vergi vermekte dâhil olmak üzere yerine getirerek yasal mercilerin denetiminde kurtulmaktadırlar (Aykın & Sözman, 2009).

Bazı örgütler gelir elde ettikleri gasp, soygun, hırsızlık, haraç toplama, uyuşturucu kaçakçılığı gibi eylemlerden kazandıkları paraları ticari faaliyetlerde değerlendirmektedirler. Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde kafeterya, dönerci dükkânları, ithalat-ihracat şirketleri gibi işletmeler kurmaktadır bu ticari faaliyetler örgütün ticari faaliyetlerine örnek olarak gösterilebilmektedir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde silahlı ve siyasi faaliyetler gerçekleştiren PKK terör örgütünü ele alacak olursak artan eylemleri neticesinde mali yükü artmış ve bu yükü küçük para transferleri ile karşılayamaz hale gelmiştir. Bu nedenle PKK terör örgütü Kürt kökenli bireylerden toplamış olduğu paraları Londra, Paris ve Berlin gibi şehirlerde şirketler kurarak yatırıma dönüştürmeyi amaçlamıştır (Kuyaksil, 2004).

3.1.2.2.Sivil Toplum Örgütleri

Terör örgütlerinin bir diğer finans kaynağı olarak karşımıza çıkmakta olan sivil toplum örgütlerinin bütün terör örgütlerince finans kaynağı olarak görülmesi söz konusu değildir. Birden fazla ülkede faaliyet gösteren, daha geniş imkânlara sahip olan terör örgütleri tarafından finans kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kuruluş amacına uygun faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin faaliyet alanını yani bağışların hangi işler için kimlere yöneleceğine terör örgütlerinin karar vermesi sonucunda terör örgütleri ve sivil toplum örgütleri ilişkilendirilirler. Örneğin, kimsesiz çocuklara veya yoksullara yardım amacı ile kurulmuş olan bir sivil toplum örgütü

belirli çalışmalar ile bu amacını gerçekleştirebilmek için bağış toplar. Bundan sonrasındaki işleyişte kurumun asıl ihtiyaç sahipleri yerine terrrgtnce belirlenmiş terrrgtne eleman yetiştiren, belirli yardımlarda bulunan kişilere bu bağışları aktarması sivil toplum örgütünü o terrrgt için finans kaynağı haline getirir.

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının nlenmesi Hakkında Kanuna dayanılarak, Maliye Bakanlığı tarafından 07.11.2007 tarih ve 26693 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan Terörün Finansmanına Yönelik şüpheli işlemlerin Bildirimi Genel Tebliği'nin 2/a bölümünde aşağıdaki açıklamalar yer almıştır (Gürel, 2015).

“Terör finansmanında sivil toplum örgütleri olarak adlandırılan dernek ve vakıflar gibi kuruluşlar sıklıkla gelir sağlamak amacı ile kullanılmaktadır. Bu kuruluşlara aidat, yardım veya bağış olarak, kurumun kuruluş amacına uygun kullanacağı düşüncesi ile yardım yapan bazı kişiler çoğu zaman bu kuruluşlara sağlamış oldukları fonların terrrgtlerine veya teröristlere aktarıldığını bilmemektedir. Bazı kişiler ise terrrgtne bilerek ve isteyerek yardım etmek niyeti ile yaptıkları yardımı yasal bir görüntü adı altında gerçekleştirmek için bu sivil toplum örgütlerine bağış, aidat adı altında demeler yapmaktadırlar. Bu sayede dikkat çekmeksizin terrrgtlerini finanse edebilmektedirler.

Terrrgtleri güdümündeki sivil toplum kuruluşlarının devlet tarafından takibini zorlaştıran husus ise Sivil toplum kuruluşları kimi zaman toplanan paraların bir kısmını yasal faaliyetler için harcamakta ve bunun sonucunda yasal ve yasadışı fonların birbirinden ayrılmasını zorlaşmaktadır (Aykın & Sözmen, 2009). Bu konuya 3. Bölümde daha detaylı değinilecektir.

3.1.2.3. Yayın Araçlarından Elde Edilen Gelirler

Terrrgtlerine ait olan, gazete dergi ve kitapların örgüt sempatizanlarına ve militanlarına satılarak gelir elde etmenin yanında bu yayınlar ideolojilerini yaymak ve teorik eğitimlerde taraftarlarını eğitmek amacı ile de kullanılmaktadır.

3.1.2.4. Sosyal Etkinlikler

Konser, şölen, sergi gibi sosyal etkinlikler aracılığı ile terrrgtleri tarafından yüksek miktarlarda paralar toplanabilmektedir. PKK/KONGRA-GEL terrrgtne bağlı

kuruluşların düzenlemiş oldukları özel gecelerde elde edilen gelirlerin örgüt eylemleri için finansman sağladığı bilinmektedir (Alkan, 2004).

3.1.2.5.Yabancı Devletlerce Yapılan Yardımlar

Devletler dış politika aracı olarak terörizmi kullanabilmektedirler. Özellikle karşımıza süper güçler olarak tanımlanan İngiltere, Rusya, Çin, ABD ve İsrail gibi ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeler için terör örgütlerini sık bir şekilde kullanmaktadır. Soğuk savaş döneminde Eski Sovyetler Birliği ve doğu bloğu ülkelerinin terörist örgütlere yardım ettikleri çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır.

Devletler tarafından terör örgütlerine sağlanan desteğin birçok sebebi bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları şu şekilde sıralanabilir (Gürel, 2015):

- Devletler için düşük maliyet karşılığında etkili yöntemlere sahip olmaları,
- İlişkilerin bozulmadan karşısında yer alan ülkenin veya toplumun istediği yönde hareket özgürlüğüne imkan veriyor olması,
- Doğrudan güce başvurmanın getirisi olacak riskleri içermiyor olması,
- Terör örgütlerini istihbarat örgütlerinin yan kolu olarak kullanarak ve operasyon el anlamda hizmet verebilmesi,
- Devlet ideolojisinin yayılmasında yardımcı olması

Devletlerin doğrudan terör eylemi gerçekleştirmek yerine ülkede faaliyet gösteren terör örgütlerinin üst yönetimindeki teröristlerle devlet gizli ajanları arasında yapılan anlaşmalar neticesinde terör örgütlerine gerekli imkânlar sağlanarak devlet amacı doğrultusunda yönlendirilmesi söz konusudur (Aykın & Sözmen, 2009). Terör örgütlerine destek veren ülkeler bu yardımları doğrudan ya da dolaylı olarak maddi olabileceği gibi, çeşitli silah, barınma ve eğitim desteği sağlama şeklinde yapmaktadırlar. Yasal kuruluşların teröre sağlamış desteğin devlet tarafından görmezden gelinmesi de dolaylı olarak terör desteği olarak görülmektedir.

Güçlü devletler tarafından terörizm, uzun yıllar politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak ve rakiplerini etkisiz bırakmak amacı ile dış politika aracı olarak kullanılmıştır. Terör örgütleri açısından bakıldığında da dış desteği olmayan bir terör örgütünün başarılı olması mümkün değildir. Çünkü güvenlik güçleri tarafından

düzenlenen operasyonlar, örgütlerin faaliyet kanallarını tıkamaktadır. Beslenme, barınma, silah ve eğitim gibi ihtiyaçların yalnızca yurtiçinden sağlanması çok zordur.

Terör örgütlerine devletler tarafından verilecek bir başka destek türü de onlara sığınma hakkı vererek, dernek, yayın organ gibi yan kuruluşlar açmasına göz yumarak, yaralanan teröristlerin tedavilerini yaptırma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Dünyada yerel ve uluslararası düzeyde faaliyet yürüten terör örgütlerinden dış devlet yardımı almayan bulunmamaktadır.

Michael Freeman'nın mali kaynakları terör örgütlerinin bakış açısı ile değerlendirdiği terörizm finansmanı teorisine göre; terör örgütleri için altı kriter vardır ve bunlar; miktar, meşrutiye, güvenlik, güvenilirlik, kontrol ve basitliktir. Terör örgütlerince bakıldığında mükemmel bir kaynak yoktur. Tüm kaynakların avantajlarının yanında dezavantajları da mevcuttur. Freeman, miktar ile ilgili olarak en çok arzu edilenin en çok para tedarik edilen kaynak olduğunu ve terörist grupların önemli maddi kaynaklara sahip olmaları sonucunda daha sık ve daha şiddetli terör faaliyetleri düzenleyebileceğine değinmiştir. İkinci kriter olarak değinmiş olduğu meşrutiye, terör örgütleri kendini koruyabilmek için meşrutiye ihtiyacı duyarlar. Bir terör örgütünün ideolojisi gayrimeşru ise halk desteğine sahip olamaz. Amacı olmayan ve desteği olmayan terör örgütleri istedikleri ölçüde güçlenemez. Finansman kaynakları terör örgütlerinin meşruluğunu çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir (Freeman, 2011). Terör örgütleri sivil toplum örgütleri ve (örneğin vakıflar, dini dernekler ve cemaatler vb. yapılanmalar) tabanından büyük ölçekli gelir elde ediyorsa meşrutiye sağlayabilir. Terör örgütlerinin meşrutiyesini de etkileyecek olan yasa dışı kaynaklar (uyuşturucu ticareti, haraç, fidye gibi) örgütler tarafından tercih edilmese de finans sağlamak için başvurulmuş yöntemler arasındadır. Meşrutiye eksiliği terör örgütlerinin devlet güvenlik güçlerinden saklanmasına sebep olacaktır.

Dolayısıyla örgütler özel finansman kaynaklarını kullanarak meşrutiyetlerini gözetmeyi amaçlayacaklardır. Bu nokta da sivil toplum kuruluşları, terör örgütlerine özgürce hareket kabiliyeti sağlayan cazip bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Finans kaynaklarının güvenirliliği de terör finansmanı için önemli bir ölçüttür. Terör örgütleri tarafından öngörülebilir ve istikrarlı kaynaklar tercih edilebilmektedir.

Başka bir kıstas olan fon ve kaynakların güvenilirliği ise genellikle coğrafya ve demografi faktörlere bağlıdır. Terör örgütleri dış kaynaklara gebe olmak istemeyecektir. Çünkü kaynak terör örgütlerini kendi amaçları doğrultusunda kullanabilir ve yönlendirebilir.

Terör örgütleri için finansman kaynaklarının bir başka şartı da kontrol etmektir. Örgüt gelecekteki bir saldırı için finans kaynağına ihtiyaç duyduklarında, finansman zamanlamasını ve hızlarını kontrol etmek isteyeceklerdir. Son olarak değinilmesi gereken kriter basitliktir. Terör örgütleri finans kaynaklarının basit olmasını tercih ederler çünkü bu yöntemler mümkün oldukça az çaba harcanan daha basit süreçleri olan, diğer yöntemlere göre daha az maliyet ve uzmanlık gerektirir (Freeman, 2011)

3.2. Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Yöntemleri

Terörizmin finansmanı ile mücadelede; örgütün yasal ve yasa dışı finansman kaynaklarının ortadan kaldırılması, aklamanın önlenmesi ve terör örgütlerine çeşitli araç ve yöntemlerle fon gönderilmesinin engellenmesi ile başarılı olunabileceği bilinmektedir. Bu çerçevede uluslararası alanda pek çok faaliyette bulunulmuş ve ülkelerden de yüksek düzeyde iş birliğinde bulunmaları yönünde tavsiyeler geliştirmişlerdir. Sivil toplum örgütlerinin terör örgütleri tarafından kullanılmasının tespitine ilişkin Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) tarafından hazırlanmış ve dikkat edilmesi gereken göstergeler aşağıda sıralanmıştır (MASAK, 2006).

- Sivil toplum örgütlerinin (vakıflar, dernekler, hayır kurumları vb.) kuruluş amacına uygunluğu ile yapmış olduğu faaliyetler ve görünen kaynakları ile gerçekleştirilen mali işlemlerin niteliği, büyüklüğü ve fon tutarları arasındaki uyumsuzluklar
- Bir sivil toplum örgütünün banka hesabı ile ilgili mali işlemlerdeki sıklık, ani fiyat artışı ya da örgütün hesabındaki fonları uzun süre bekletiyor oluşu.
- Sivil toplum örgütünün bulunduğu ülke vatandaşlarından yardım adı altında bağış alınmaması.

- Örgütün yabancı yöneticileri tarafından kendi ülkeleri ile yapmış olduğu yüksek miktarlarda ki işlemlerin varlığı ve işlemin gerçekleştiği ülkenin yüksek riskli bir ülke olması.
- Bir çok sivil toplum kuruluşlarının birbirlerine para transferi yapmış ya da aynı adresten aynı idareciden ortak bir şekilde faydalanmış olmalarının sonucunda açıklanmamış bağlantılara sahip olması.
- Uygun bir ofisi ile personel ve iletişim bilgilerine sahip olmayan kuruluşların mali işlemlerinin yüksek olması.
- Çok sayıda sivil toplum kuruluşların hesaplarından ve ya bireysel, ticari hesaplardan fon alınması ve bu fonların hızlı bir şekilde yabancı lehtarlara transfer edilmesi.

Terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında başta Birleşmiş Milletler ve Mali Eylem Görev Gücü (FATF) olmak üzere pek çok uluslararası kurum ve kuruluş bu mücadele doğrultusunda düzenlemeler ve politikalar belirlemiş bulunmaktadır.

3.2.1. Uluslararası Düzenlemeler

3.2.1.1. Birleşmiş Milletler (BM) Nezdinde Yapılan Düzenlemeler

Birleşmiş Milletler tarafından Terör finansmanına yönelik mücadele kapsamında kabul edilen sözleşmeler şunlardır (MASAK, 2021);

- Viyana Sözleşmesi: Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına karşı kabul edilmiş olan Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- Palermo Sözleşmesi: uluslararası organize suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- Merida Sözleşmesi: Birleşmiş Milletler yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi
- New York Sözleşmesi: Birleşmiş Milletler Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) Kararları

3.2.1.2.Mali Eylem Görev Gücü /FATF) Standartları

Terör finansmanı ile mücadele ve bu gelirlerin yasal görünüm sağlanması önüne geçilmesi amacı ile uluslararası önemler geliştirmek, standartlar belirlemek için devletler arası kurulmuş bir organizasyon olan Mali Eylem Görev Gücü (FATF), G7 ülkeleri tarafından 1989 yılında İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) bünyesinde Paris'te kurulmuştur. Terör eylemleri sonucunda oluşmuş olan suç gelirlerinin aklanması ve Terörizmin finansmanı ile mücadele amacı ile ulusal hukuk sisteminin geliştirilmesi, ülkeler arası mevzuatların uyumlaştırılması ve üye ülkeler arasında süreklilik arz eden iş birliğinin tesis edilmesi için geliştirilmiş 40 tavsiyesi bulunmaktadır. FATF'ın 35 ülke ve 2 bölgesel kuruluş olmak üzere 37 üyesi bulunmaktadır. Türkiye 1991 yılında kuruluşun üyesi olmuştur. Amerika Birleşik Devletlerinde 2001 yılında meydana gelmiş olan 11 Eylül Saldırıları terörün tüm dünya ülkelerini tehdit eden bir sorun olduğu ortak fikri ile teröre başka bir boyut kazandırmıştır ve bu saldırılar sonucunda Mali Eylem Görev Gücü de 40 tavsiyesine ek olarak terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda ek tavsiyeler belirtmiştir(Turan ve Uzun, 2017)

Bu 40 tavsiye arasında yer alan 8 nolu tavsiye de Sivil Toplum Kuruluşları ele alınmış ve sivil toplum kuruluşlarının terör örgütleri veya yabancı ülkeler tarafından istismara açık olduğu yer almaktadır. Ülkelerin sivil toplum kuruluşlarının kötüye kullanılmasını engelleyecek tedbirleri alması FATF tarafından aşağıdaki şekilde hükme bağlanmıştır.

- Üye devletler tarafından terör örgütlerince yasal kuruluş görüntüsü altında faaliyete geçirilmiş kurumların engellenmesi.
- Terör örgütleri tarafından, Sivil toplum kuruluşlarının örgüte finansman sağlaması ve bunu terör çıkarları doğrultusunda kullanılmasının önlenmesi.
- Sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan yasal fonların el altından gizlice terör örgütlerine aktarılmasını ve bu işlemin saklanması önüne geçilmesi.

3.2.2. Ulusal Düzenlemeler

3.2.2.1.Dernek ve Vakıflar Mevzuatı

Türkiye de sivil toplum kuruluşları olarak faaliyette bulunan örgüt özelliğine sahip iki koldan birisi dernekler diğeri ise vakıflardır. Dernekler de Vakıflar da kayıt sistemine tabilerdir. Dernekler 5253 sayılı Dernekler Kanunu'na göre kurulup denetlenmekte iken Vakıflar 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre kurulup, denetlenmektedir. Bu düzenlemelerin yanı sıra Anayasa ve 4721 sayılı Medeni Kanun ile 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunun da Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır

3.2.2.2.4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

24607 sayılı ve 8.12.2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'nun 56. Ve 100. Maddelerinde dernekler ile ilgili olarak kuruluşu, üyelik şekli, dernek organlarının oluşumu ve derneklerin faaliyetlerinin sona ermesi şeklinde genel çerçeveyi çizen düzenlemeler yapılmıştır. Vakıflar için ise 100. ve 117. Maddeler ile vakıfların kuruluş süreci, örgütlenmesi, vakfın sona ermesi ve faaliyetten geçici alıkoyma hususları düzenlenmiştir.

3.2.2.3. 2860 Sayılı Yardım Toplama Kanunu

18088 sayılı ve 23.6.1983 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yardım Toplama Kanunu, yardım toplamaya yetkili kişi ve kuruluşları ve hangi amaçla yardım toplanabileceğini belirlemekte, yardımın toplanma şekli ile kullanılması ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasları da düzenlemektedir. Kanunun 3. Maddesi kapsamında dernek ve vakıflar yardım toplayabilecek kurumlar arasında sayılmış ve yardım toplama faaliyetlerinde uymaları gereken usul ve esaslar belirtilmiştir.

3.2.2.4. 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu

Vakıflar Kanunu 26800 sayılı ve 20.02.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Amacı, vakıfların yönetimi, faaliyeti ile denetiminin yanı sıra vakıfların yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılması, vakfa ait varlıkların ekonomik şekilde işletilmesi

ve değerlendirilmesinin sağlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda usul ve esasların belirlenmesi için hazırlanmış olan kanun kapsamında vakıfların uluslararası faaliyetleri, muhasebe kayıtları ile ilgili hususlar, beyanname verme yükümlülüğü ve denetimi ele alınmıştır.

3.2.2.5. 5253 Sayılı Dernekler Kanunu

25649 sayılı ve 23.11.2004 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan 5253 sayılı Dernekler Kanunu’nun amacı, Bu Kanunun amacı; dernekler, dernek şube veya temsilcilikleri, federasyonlar, konfederasyonlar, merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ve vakıflar ile diğer sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tâbi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini ve uygulanacak cezalar ile bunlara ilişkin diğer hususları düzenlemektir.

3.3. Sivil Toplum Örgütlerinin Terörizmin Finansmanı Mevzuatındaki Yeri

Terör ve Terörizmin finansmanı ile mücadeleye yönelik olarak Türkiye’de ihdas edilmiş yasal hükümler;

3.3.1. 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun

Aklama suçu, eylemi suç teşkil eden faaliyetler sonucu elde edilmiş olan gelirlerin yasal bir görünüme kavuşturma çabası olarak tanımlanabilmektedir. Klasik bir tanım yapmamız gerekirse alama suçu, suç gelirlerinin kaynağının gizlenerek suçu örtbas etme çabalarının tümüdür (Cole, 2008).

5549 Sayılı Kanunda, aklama ve terörizmin finansmanı suçları ile ilgili;

- Müşterinin tanınması,
- Kimlik tespiti,
- Şüpheli işlemlerin bildirimi,
- İç denetim,
- Risk yönetimi
- Uyum görevlisi atanması gibi uluslararası düzenlemelerde de vurgu yapılan temel önleyici tedbirler yer almaktadır.

3.3.2. 6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun

Türkiye'nin taraf devletleri arasında yer aldığı 1999 tarihli Birleşmiş Milletler Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile birlikte sözleşmenin uygulanması ve gerekliliğinin yapılmasına istinaden; 07.02.2013 tarih ve 6415 sayılı Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görüşülmüş ve Cumhurbaşkanı tarafından 16.02.2013 tarihi ile resmi gazetede yayınlanmıştır. Kanun'un amacı ise Türkiye'de terörizmin finansmanının önlenmesi, terörizmin finansman suçunun düzenlenmesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ile Yabancı devletler ve Türkiye tarafından malvarlıklarının dondurulmasına yönelik alınan kararlar ile bu yöndeki taleplerin yerine getirilmek istenmesidir (Z. Yıldırım, 2013).

Söz konusu kanunun 4. Maddesinde terörizmin finansmanı suçu ile ilgili uluslararası düzenlemeler dikkate alınarak yeniden tanımlanmış ve bu suçun işlenmesi halinde uygulanacak olan yaptırımlar belirlenmiştir. Türkiye'de faaliyette bulunan dernek ve k-vakıflar tüzel kişiliğe sahiptirler ve 6415 sayılı Kanunun 4. Maddesinin 4. Fıkrası ile de terörizmin finansmanı suçunun bir tüzel kişi tarafından işlenmesi halinde, suç işleyen tüzel kişiliğe özgü tedbirlerin hükmolunacağı belirtilmiştir.

3.3.3. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu

12.04.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu terör faaliyetlerinin önlenmesine yönelik tedbirlerden oluşmaktadır. Terörün finansmanı suçu ilk olarak 3713 sayılı kanun ile oluşturulmuştur. 2013 yılında 6415 sayılı Kanunun 4. Maddesi ile yeniden tanımlanarak söz konu madde yürürlükten kaldırılmıştır.

Terörizmin finansmanı suçu 6415 sayılı kanun ile düzenlenmiş olsa da, terör örgütlerine ve örgüt üyelerine yardım eylemi 3713 sayılı kanunda hapis cezasını gerektiren suçlar arasındadır. 3713 sayılı Kanunun 7. Maddesinde ise terör örgütünün propagandasının yapılması eyleminin cezai yaptırımı bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası olarak karşımıza çıkmaktadır. Dernek, vakıf, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kollarına ait olan mesken ve eklentilerinde ya da öğretim kurum ve öğretim yurtlarının herhangi birinde terör örgüt üyelerine yardımda bulunmak ve terör örgütünün propagandasının yapılması halinde hükmolunacak ceza

iki katına çıkartılır. Ayrıca dernek, vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarının teröre destek olduklarının tespiti halinde faaliyetlerinin durdurulacağı ve anılan kuruluşların mahkeme kararı ile kapatılacağı yer almaktadır. Kapatılan kuruluşların malvarlıklarının ise el konulması hüküm altına alınmıştır (MASAK, 2021)

3.3.4. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı resmi gazete ile yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu'nun 20. Maddesinde Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi doğrultusunda;

“(1) Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. (2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır”(Resmi Gazete, 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı). Hükmü yer almaktadır.

Bir eylem suç teşkil ediyor ise kanunda öngörülen güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği düzenlenmiştir. Buna istinaden; kanunun 60. Maddesi ile Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri doğrultusunda;

“(1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır” (Resmi Gazete, 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı)

Şeklinde hükme bağlanarak; Bir kamu kurumunun vermiş olduğu izne istinaden faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin verilen yetkinin kötüye kullanılması suretiyle yetki iznin iptali söz konusudur.

3.3.5. 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu

5326 sayılı kabahatler kanunun 43/A maddesinin 4. Fıkra d bendi gereği;

“6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde tanımlanan terörizmin finansmanı suçunun, tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye on bin Türk Lirasından elli milyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ancak idari para cezası, işleme veya eyleme konu menfaatin iki katından az olamaz” (Resmi Gazete, 31.03.2005 tarih ve 25772 sayılı).

Bu kanun ile birlikte yapılan düzenleme ile sivil toplum kuruluşlarının organ veya temsilcisi ile kuruluş adına faaliyet üstlenen kişi veya kişiler tarafından terörizm finansman suçunun Sivil toplum kuruluşlarının yararına işlenmesi halinde, sivil toplum kuruluşlarına idari para cezası verilmesine imkân sağlanmıştır.

3.3.6. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Kanunu

13.11.1996 tarihinde 4208 sayılı kanun ile Türkiye’de kara para aklamaya ilişkin ilk kanun çıkarılmıştır. 17.02.1998 tarihinde de bu kanuna dayanılarak Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) kurulmuştur. Uluslararası standartların yakalanması ve kara paranın aklanmasının ve terör finansmanının önlenmesi ile mücadelenin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için 4208 sayılı kanun yerine 18.10.2006 tarih ve 5549 sayılı Kara Para Aklamanın Önlenmesi hakkında kanun kabul edilmiştir. Bu kanun ile MASAK Başkanlığının görev ve yetkileri güncellenmiştir.

MASAK kanunun 19. Maddesine göre aşağıda belirtilen maddeler ile ilgili görevlendirilmiştir (Şentürk, 2008).

- Kaynağı suç teşkil eden gelirlerin yasal görünüm verilme ihtimalinin önüne geçmek amacıyla bu husus da politikalar hazırlamak ve bu politikaları uygulama stratejileri geliştirmek.
- Kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.
- Kurumlar arası ortak çalışmalar yapmak.
- Veri toplamak.
- Şüpheli işlem bildirimlerini almak.
- Analiz etmek ve değerlendirmek.
- Aklama suçunun tespiti halinde Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak.
- Cumhuriyet savcıları tarafından intikal ettirilen konuları incelemek.
- Aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek ve yükümlülük denetimi yapmak.

3.4. Risklerin Tanımlanması Ve Metotları

Türkiye’de Sivil toplum Kuruluşları olarak faaliyet sürdüren dernek ve vakıfların aidat, bağış veya yardım adı altında toplanan fon gelirlerinin, çeşitli yöntemlerle terör örgütlerine veya örgüt üyelerine yasal gelirler olarak aktarılabilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarına fayda sağlayan kişilerin birçoğu kuruluşların açıklamış oldukları yasal çerçevede faaliyet sürdürdüklerini düşünmekte ve bu amaçta bağışta bulunmaktadır. Bağışta bulunan bazı kişiler ise aktarmış oldukları fonların terör örgütlerine finans sağlayacağını bilerek örgüte bu kanaldan yardım sağladıklarının bilinci ile bağışta bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları aracılığı ile terör örgütlerine yardım sağlayan kişilerin amacı yasal görüntü altında bağış sağlayarak kamu otoritesinin dikkatini çekmeksizin örgüte finansal anlamda yardımda bulunmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin, terör örgütleri tarafından suiistimali hususu ulusal ve uluslararası güvenliği tehdit etmektedir.

Terör örgütlerinin suç faaliyet alanları sürekli değişmektedir. Bu sebepten terörizm finansmanında sivil toplum kuruluşlarının yasal gelirlerinin kullanılması gibi ihtimallerine karşı mücadele ve stratejilerin güncelliği ve başarı oranı periyodik olarak sorgulanmalıdır. Milyonlarca insana sayısız yardımda bulunan insanların güvenliğini

kazanmış sivil toplum kuruluşlarının terör örgütlerine korunaklı ve takibi zor finans kaynağı sunma ihtimali bulunmaktadır (Turan & Uzun, 2017)

Kaynakların güvenliği terör örgütleri için önemli bir kriterdir. Örgütler bu amaç doğrultusunda Sivil toplum kuruluşlarını gelir kaynağı olarak görüp yasal fon sağlamak amacı ile kuruluşları hedefleri haline getirebilmektedir. Bu hedef doğrultusunda sivil toplum kuruluşlarının terör örgütleri tarafından kullanımının sektöre etkisi parasal değer in ötesindedir. Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini sürdürebilmek için en önemli gelir kaynakları aidat, bağış ve yardımlardır. Bu gelir kaynaklarının sürdürülebilirliği bağışçı ile Sivil toplum örgütü arasında ki güvene dayalıdır. Toplanan gelirlerin terör örgüt ve üyelerine aktarılması bu güveni zedelenerek halkın sivil toplum kuruluşlarından uzaklaşması ile sektör çalışmaları üzerinde istenmeyen bir etki yaratacaktır (MASAK, 2021).

Türkiye’de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ülkenin çatışma bölgelerine yakınlığı nedeniyle ulusal terör örgütlerinin yanı sıra uluslararası terör örgütlerinin de istismarına karşı savunmasız durumdadır (TÜSEV, 2021)

Amerika Birleşik Devletlerinde meydana gelen 11 Eylül saldırıları sonucunda terör eylemleri ile mücadeleye ek olarak terörizmin finansmanının önlenmesi konusu da dünya ülkelerinin önceliği olmuş ve bu doğrultu da olağanüstü olarak toplanan FATF Kara para aklama ile mücadele konusundaki 40 tavsiyesine ek olarak terörizmin finansmanının önlenmesi amacı ile hazırlamış olduğu 8 özel tavsiyeyi 31 Ekim 2001 de yayınlamıştır (Üstün, 2005).

FATF’ın yayınlamış olduğu 8 özel tavsiyeye göre; ülkelerin, terörizmin finansmanı amacıyla kötüye kullanılabilecek olan kurumları ile ilgili kanun ve yönetmelikler yetersizdir ve güncellenmelidir. Sivil toplum kuruluşları adı altında yer alan özellikle yardım kuruluşları istismara açıktır. Ülkeler bünyelerinde kurulmuş olan bu yardım kuruluşlarının kullanılmasını önlemek için bazı tedbirler almalıdır. Bunlar (MASAK-TBB Çalışma Grubu, 2005)

- Terör örgütleri tarafından yasal varlık süsü verilmesini önlemek.
- Varlıkların dondurulması önlemlerinden kaçmak amacı da dâhil olmak üzere

Terörizmin finansmanının sağlanması amacıyla kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmasının önüne geçilmesi.

- Yasal amaçlı fonların el altından terör örgütlerine saptırılmasını gizleyerek veya saklayarak, kötüye kullanılmasını engellemek.

Kara para aklama ve terör finansmanı risklerinin belirlenmesine yönelik MASAK öncülüğünde tüm ilgili kurumlar ile birlikte 2018 yılında ulusal risk değerlendirme raporu (URD) hazırlanma sürecinde sivil toplum örgütlerinin kara para aklama ve terör finansmanı amacı ile terör örgütleri tarafından suiistimal edilme olasılıkları ele alınmış ve bazı risk kriterleri belirlenmiştir. Bunlar;

- Sektörün büyüklüğü,
- Sektörde faaliyet yürüten sivil toplum örgütlerinin türü ve sayısı,
- Sektörde faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin türüne göre bağışçı taban profili
- Sektörde faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin türüne göre yürütmekte oldukları faaliyetler,
- Sektörde faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin karaparanın aklanması ve terör finansmanı ile mücadeledeki farkındalık seviyesi
- Sektöre girişin zorluğu,
- Sektör tarafından sunulan hizmetlerin ve faaliyetlerin niteliği,
- a) Konut, sosyal hizmetler, eğitim ya da sağlık gibi temel ihtiyaç gibi öncelikli konular alanında faaliyet göstermekte olan sivil toplum örgütleri daha yüksek risk arz etmektedir.
- b) Spor ve günlük yaşamda insanlar için çeşitli aktiviteler barındıran; sanat kültür; siyasal partiler ya da düşünce kuruluşları gibi toplum çıkar savunuculuğu odaklı faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri daha düşük risk arz etmektedir.
- Sivil toplum örgütlerine ait faaliyetlerin kötüye kullanımı ve STK lara ait fonların gayrimeşru olarak örgütlere aktarımı,
- Sivil toplum örgütlerinin tabi olduğu denetim faaliyetlerinin niteliği,
- Denetim faaliyetlerine ek olarak denetimlerin sıklığı

- Bu denetimler sonucunda yapılan suç duyuruları
- Sivil toplum örgütleri için bulunan suç duyurularının sonucu yaptırım ve gerekçeleri,
- Savcılığa suç duyurusunda bulunulan sivil toplum örgütünün faaliyet türü, suç duyurusuna sebep olan konu ve terör finansman aracı olarak kullanılma durumu,
- Kapatılan yada faaliyetlerini durdurma kararı alınan sivil toplum örgütlerinin türleri, sayıları ve sektöre oranları,
- Kurulma amacından uzak faaliyet gösteren sahte hayır kurum oluşumları,
- Sektördeki sivil toplum örgütlerinin yurtdışı faaliyetlerinin niteliği ve bu faaliyetlerin gerçekleştirilme sıklığı,
- Aktif terör tehdidine yakın faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri,
- Aktif bir terör tehdidinin olduğu çatışma bölgelerinde faaliyet gösteren Sivil toplum örgütleri,
- Herhangi bir çatışmanın bulunmadığı fakat, destek ve koruma amacı ile belirli bir grup yada milletin desteğini amaçlayan terör örgütlerinin bu hedeflemiş olduğu bu nüfus içinde faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri
- İstemli yada istemsiz bir şekilde terör örgüt veya örgüt destekçileri ile bağlantılı olduğu tespit edilen sivil toplum örgütleri,
- Sivil toplum örgütlerinin terör örgütlerine sempatican ve destekçi sağlamak amacı ile kullanılabilme durumu,

Yukarıda belirtilmiş olunan kriterler çerçevesinde yapılan değerlendirmenin FATF tarafından verilmiş olan tavsiyeler ile bağlantılı bir şekilde MASAK tarafından risk analizi yapılmıştır. Bütün sivil toplum örgütlerine terör örgütleri tarafından istismar edilebilme oranı yüksek muamelesi yapılması söz konusu değildir. Bu analizler neticesinde hangi sivil toplum örgütlerinin terör finansmanında kullanılması yönünde riskli konumda olduğu açıkça ortaya konulmuştur (MASAK, 2021).

3.4.1. Terör Örgütleri Tarafından Suiistimali Yüksek Risk Taşıyan Sivil Toplum Örgütleri

Küresel düzeyde kapsamı ve faaliyetleri çok geniş bir alanı kapsayan sivil toplum kuruluşlarının belirli faaliyet türlerinde ve belirli çevrelerde görev yapan kuruluşların,

terör örgütleri tarafından kullanılma ihtimali daha yüksektir. URD’de yer alan kriterler çerçevesinde; özellikle diaspora ve dini cemaatler gibi ve insani yardım amaçlı yapılanmaların, fonlarının yüksek ve takibinin zor olması, coğrafi anlamda ulaşılabilirlik ihtimallerinin yüksekliği, savunmasız nüfusa erişim kolaylıkları nedeni ile terör örgütleri tarafından belirli bir cazibeye sahip olmaktadır (Turan & Uzun, 2017).

Terör örgütlerinin aktif olduğu bölgeler, coğrafi çatışma alanları ve bu bölgelerde bulunan nüfus ciddi bir suiistimal altındadır. Bu bölgeler de yaşayan insanlar terör örgütleri tarafından maddi desteğe zorlanabilirler. Örneğin ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde eylemlerini sürdüren bölücü terör örgütü PKK’nın Avrupa’da yaşamlarını sürdüren Kürt kökenli insanları potansiyel sempatizan ve destekçi olarak görmesi kuvvetle muhtemeldir (MASAK, 2021).

3.4.2. Terör Örgütlerinin STK’ları Suiistimal Metotları ve Riskleri

FATF tarafından 2014 yılında yayınlanan “ Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Terör Suiistimali Riskleri” konulu raporda yer alan analizlere göre %54 ile en yaygın yöntem olarak fonların yönlendirilmesinin kullanıldığı, bunu %45 ile terörist unsurlar ile ortaklığın izlediğini, %26 ile örgüte eleman kazandırmada destek yönteminin benimsendiği ifade edilmektedir (FATF,2014). İncelenen örnek olaylar ve analizler sonucu sivil toplum örgütlerinin suiistimal riskinin beş şekilde ortaya çıktığı görülmüştür (MASAK, 2021)

Tablo 8. Suiistimal Metotları ve Riskleri

Fonların Yönlendirilmesi	Sivil toplum kuruluşunun ya da temsilcisinin kuruluş fonlarının herhangi bir terör örgütüne yönlendirmesi
Terörist unsurlar ile ortaklık	Sivil toplum kuruluşlarının yada temsilcisinin terör örgütü veya örgüt destekçisi ile operasyonel bir bağlantı kurmayı sürdürmesi.
Program veya faaliyetlerin kötüye kullanımı	Bir sivil toplum kuruluşu tarafından desteklenen ve finanse edilen meşru insani amaçlı programların teslim noktasında terörizmi desteklemek için manipüle edilmesi.
Örgüte eleman kazandırmada destek	Sivil toplum kuruluşu tarafından finanse edilen program veya tesislerin, örgüte eleman kazandırma amacıyla kullanılması.
Sahte kuruluşlar	Hayır faaliyeti adı altında, terör örgütüne ya da örgüt üyesine destek vermek için fon sağlanması veya başka faaliyetlerde bulunulması.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ TERÖR FİNANSMANI İLE MÜCADELEDE ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Sivil toplum kuruluşları gelişen globalleşen dünyada ülkelerin canlı ve ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu kuruluşların faaliyetlerinin geniş kapsamı, coğrafi erişimi ve operasyonel dayanıklılığı STK'ları uluslararası aktörler arasında benzersiz kılmaktadır. STK'ların faaliyetlerindeki başarının temel bileşenlerinden biri kamu güvenidir. Bu özellikleri itibariyle örgüt üyeleri için fonları ve kaynakları yönlendirmek, örgüte lojistik destek sağlamak ve örgüte üye sağlamak amacı ile STK'ları terör örgütleri ve örgüt üyelerinin hedefi haline getirmektedir. Sivil toplum örgütlerinin mali işlemlerinin daha az şeffaf olması ve bağışçılarının farklı ülkelerde bulunabilmesi, kurumsal hesap verebilirlik için gereken idari gözetim mekanizmalarını engellemektedir (Rose, 2018).

Bilindiği üzere terör/izm ülkeler ve dünya genelinde ciddi bir tehdit olarak varlığını sürdürmektedir. Bu tehdit bir çok sektörü kendi amaçları doğrultusunda kullandığı gibi Sivil toplum kuruluşlarını da kullanabilmektedir. Bu çalışmanın amacı sivil toplum kuruluş faaliyetlerinin terör örgüt ve örgüt üyelerince kullanılma riskini azaltmalarına yardımcı olmaktır

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 2021 yılında sivil toplum kuruluşlarının terörizme finans sağlamak için kullanılma riskine karşın yayınlamış olduğu Vakıfların Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İyi Uygulamalar Rehberine göre dikkat edilmesi gereken konular şunlardır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021)

4.1.Kuruluş Yöneticilerinin Dikkat Etmesi Gereken Konular

Sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik vasfına sahip kimselerin kuruluşun terör finansmanı amacıyla suiistimal edilmesinin önlemek adına sorumlulukları bulunmaktadır. Kuruluşların kurulma amacına ve kuruluş mevzuatına uygun faaliyet gerçekleştirmeleri ve bu konudaki uygulamaları terör finansmanı olarak kullanılma riskini azaltacaktır. Bu kapsamda sivil toplum kuruluşlarının yönetim ve denetim organlarının aşağıda belirtilen hususlara dikkat etmesi önem taşımaktadır (Vakıflar Genel Müdürlüğü,2021)

- Hesap Verilebilirlik Sağlanmalıdır.
- Kamu Güvenini Sağlayıcı uygulama ve Faaliyetler Gerçekleştirilmelidir.
- Kuruluşun Terör Finansmanı amacıyla istismar Edilmesi Önlenmelidir.
- Yurtdışı Faaliyetleri için Güvenirlilik Düzeyi Yüksek Partnerler Seçilmelidir.
- Gelir ve Giderlerde Şeffaflık olmalıdır.

4.2. Uygulamaya İlişkin Tavsiyeler

Sivil toplum kuruluşlarının zayıf noktalarının kötüye kullanılmasını önlemek için güçlü finansal denetimlere sahip olmaları ve şeffaf olmaları büyük önem arz etmektedir. Kuruluşların terör finansmanı ve kara para aklama tehdidinden kurumu koruyabilmeleri için uymaları gereken başlıca ilkeler şunlardır (Office of the Commissioner of Charities, 2015) Güçlü yönetim ve Finansal Şeffaflık: terör amaçlı istismarı engellemek için en iyi yöntem mali yönetim alanında iyi bir yere sahip olmak, güçlü bir finansal yapı ve sağlam iç kontrol ile şeffaf ve hesap verebilirliğinin kolay olmasından geçmektedir.

- Temel Bağışçılar ve Faydalananlar Bilinmeli: Sivil toplum kuruluşlarının önemli bağışçılarının ve bu bağışlardan faydalananlara uygun bir inceleme prosedürü uygulanmalıdır. Kuruluşlar vericinin gizliliğine saygı gösterirken önemli bağışçıların kimliği doğrulanmalıdır.
- Organize Edilmiş Finansal Kanallarla Yapılan İşlemler: Sivil toplum kuruluşları fonların transfer sürecinde terör istismarına uğramamak için mümkün oldukça düzenlenmiş mali kanallar vasıtasıyla yürütülmesine dikkat etmelidir.

- Sivil toplum kuruluşlarının misyonu ve hedefleri ile tutarlı bir şekilde uygulanan fonlar: Sivil toplum kuruluşları yapılan bağışları kuruluş amaçlarına uygun bir şekilde yönetilmesini sağlamak amacı ile tüm harcamalarına tekrarlı süreçlerle gözden geçirmelidir. Kuruluşun misyon ve hedefleri ile uyuşmayan bağışları kabul etmemesi gerekmektedir.
- Şüpheli işlemler Rapor Edilmeli: Sivil toplum kuruluşunun yönetimi ya da işlemleri sürecinde kara para aklama veya terör finansmanı ile ilgili şüphe uyandırıcı bir faaliyette şüpheli işlem bildirimi yapılmalıdır. Bu şüpheli işlem bildirimi için makul ve kuvvetli bir şüphe gerekmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının dolandırıcılık, Kara para aklama veya terör örgüt üyelerini desteklemek şeklinde örgüt için fiilen çalışan kişilere karşı kendilerini korumak için iç denetim, politika ve prosedürler, ortaklıkların güvenilirliği ile düzenli olarak gözden geçirmeler gerekmektedir (Turan & Uzun, 2017)

sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini yürütürken terör finansmanı amacıyla suiistimalinin engellenmesine yönelik ulusal ve uluslararası alanda faaliyet gösteren kuruluşların uyguladıkları yöntemler Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından derlenmiştir (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021).

- Risk Analizi: Kuruluşların kendi içerisinde yapacakları risk değerlendirmeleri ve bu riskleri azaltmak için alacakları tedbirler sivil toplum kuruluşlarının terör istismarı ile karşı karşıya kalma risklerini azaltmaya yardımcı olacaktır.
- Hesap Verilebilirlik, Şeffaflık ve İyi Yönetişim: Sivil toplum kuruluşları için terör amaçlı istismarın engellenmesi yönünde yapacakları en iyi yöntem iyi yönetim, güçlü bir finansal yapı, sağlam iç kontrol, finansal kontrol ve risk yönetim prosedürüne sahip olmaktır.
- Yapılan Yardımların Suiistimal Edilmesinin Önlenmesi: bir sivil toplum kuruluşu tarafından desteklenip finanse edilen meşru insani amaçlı yardım süreci teslim noktasında terör finansı için manipüle edilebilmektedir. Kuruluşlar bu kapsamda gerekli önlemleri almalıdır.
- Sivil Toplum kuruluşlarının Bankacılık İşlemleri: kuruluşların fon hareketliliğinin finansal sistem dâhilinde gerçekleştirilmesi terör örgütlerince istismar edilmesinin önlenmesi bakımından önemlidir. Fon transferlerinin yasal finansal

sistemler üzerinden yapılması kuruluşların faaliyetlerini şeffaf bir şekilde yapıp yapmadığı konusunda gerekli kontrollerin yapılabilmesini sağlayacaktır.

- Gelirlerin Kurumun Amacı Doğrultusunda Kullanılması: Sivil toplum kuruluşları yurt içi ve yurt dışından yapılan bağış, yardım ve diğer kurum gelirlerini kuruluş amacında belirttiği kapsamda kullanmalı ve bunu ispatlayabilmelidir.
- Sahada Gerçekleştirilen Faaliyetlerin Vakıf Yönetim kurulunca İzlenmesi: otorite boşluğu- iç karışıklık durumu bulunan bölgelerde insani yardımda bulunan kuruluşların o bölgelerde istihdam edilen yerel personelin görev tanımına uygun olarak kurumun fonlarını kullanıp kullanmadığı, yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıp ulaştırılmadığı sivil toplum kuruluşu tarafından sahada denetlenmelidir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Küreselleşme ile birlikte, modern toplumsal yapılara baktığımızda insanlığın git gide daha fazla iç içe yaşaması ve kültürel açıdan yakınlaşması ile toplumsal olarak daha örgütlü ve organize bir yaşam şekli benimsenmiştir. Bu nokta da karşımıza çıkan sivil toplum kuruluşları, yalnız başına üstesinden gilemeyecek birçok sorun karşısında birlik ve beraberlik bütününde hareket ederek bir anda bir çok kişiye ulaşım sağlayabilecek özelliğe sahiptir.

Sivil toplum kuruluşlarının en önemli gücü kamu güvenidir. Bu güce ek olarak coğrafi anlamda her yere ulaşabilirliği, uluslararası arenada tanınırlığı ile kuruluş amacına hizmet etmek ve faaliyetlerini yönlendirebilmek için güçlü bağışçılara sahiptir. İnsanlar bir yardım sürecinde doğrudan ihtiyaç sahibini bulmak ve yönlendirmek için günümüz toplumunda fazla meşgullerdir bu yüzden amaçlarına hizmet edebilecek ortak paydaya sahip örgütlenmelerden destek alırlar. Bu aşamada devreye giren sivil toplum kuruluşları bağış, yardım ve aidatları üyelerinin istekleri doğrultusunda ihtiyaç sahiplerine yönlendirmekle yükümlüdürler.

Mali anlamda yeterince denetime tabi olunamayan sivil toplum kuruluşları, sahip oldukları yüklü mevduatlar sebebi ile terör örgütlerinin hedef noktası haline gelmektedir. Terör maliyetli bir eylemdir ve örgütün eylemlerini devam ettirebilmesi için süreklilik arz eden gelir kaynaklarına ihtiyacı vardır. Bu kaynakları eylem sonucu suç teşkil eden yasadışı faaliyetlerle sağlayabileceği gibi daha az risk taşıyan ve sürekliliği olan sivil toplum kuruluşları aracılığı ile de sağlayabilmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının finansal kaynakları için amacına uyumlu ve bu amacı destekleyen bağışçıları vardır. Bağışçılar yapmış oldukları yardımların terör örgütlerine gittiğini bilerek ya da bilmeyerek terörü destekler pozisyona düşebilmektedirler. Bu kaynakların terör örgütlerine gidişinin engellenmesi örgütün hareketlerini ciddi anlamda engelleyecektir. Terör örgütleri ile finansal mücadele uluslararası kuruluşların en önemli gündem maddelerindendir. Mali Eylem Gücü (FATF) tarafından yayınlanmış tavsiyeler neticesinde Türkiye Cumhuriyeti yasalar, yönetmelikler, idari düzenlemeler ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde Mali

Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK)'ı kurmuştur. Bu çalışmalara rağmen terör örgütlerine finansal akış hala önceliğini korumaktadır.

Kuruluş amaçları karşılaştırıldığında terör örgütleri ve Sivil toplum kuruluşları taban tabana zıttır. Biri toplum yararı için çalışırken diğeri şiddet ve baskı ile toplumu etki altına almak istemektedir. Bir sivil toplum kuruluşu,-terör finansına destek amacı ile kurulmamış ise-örgüt tarafından kullanılmamak için devletin koruma kanunlarına ek olarak finansal denetim ve şeffaflık ile gelir kaynaklarının güvenilirliği ve mali transferlerinin varış noktasından emin olmaladırlar.

Terörün finansmanı ile mücadele için sürdürülebilir stratejiler belirlenmelidir ve uzun vadede güncelliğini koruyabilecek bir öngörü ile hazırlanmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarının denetim ve kontrolü için belirlenen politikaların sıkı denetime tabi olması da bir başka önemli noktadır.

Sivil toplum kuruluşları terör örgütleri tarafından istismar edilmemesi için yapmaları gereken önemli hususlar güçlü bir finansal yapıya sahip olmak, iyi bir yönetim, sağlam bir iç kontrol ve finansal kontrol ile risk yönetim prosedürüdür.

KAYNAKÇA

- Abdurrahmanlı, E. (2018). Küreselleşme Olgusuyla Birlikte Büyüyen Terörizm. *Küreselleşme Olgusuyla Birlikte Büyüyen Terörizm*, 5(18), 586–605.
- Ali Yaşar, S. (1998). *Siyaset, Demokrasi ve Kimlik*. Asa Kitabevi.
- Alkan, N. (2004). Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları. *Polis Dergisi*, 40.
- Alpaslan, M. Ş. (1983). *Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik*. Teknik Yayınlar.
- Arslan, O. (2001). *Kuramsal ve Tarihi Aşamalarıyla Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*. Bayrak Yayınları.
- Aslan, S. (2010). Sivil Toplum: Kavramsal Değişim ve Dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 188–212.
<http://dergipark.gov.tr/esosder/issue/6147/82531>
- Aydın, S. (2008). *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*. Adalet Yayınevi.
- Aykın, H., & Sözmen, H. K. (2009). *Terörün Finansmanı*. Maliye Bakanlığı.
- Bal, İ. (2018). PKK ve Narko Terör. <https://www.haberturk.com/yazarlar/ihsan-bal/760658-pkk-ve-narko-teror>.
- Bozdemir, M. (1981). *Terör(mü) ve Terörizm (mi)?* S.B.F. Basım Yayım Yüksek Okulu Yıllığı.
- Çaha, Ö. (2017). *Sivil Kadın: Türkiye’de Kadın ve Sivil Toplum*. Savaş Yayınevi.
- Claridge, D. (1996). State Terrorism? Applying a Definitional Model. *Terrorism and Political Violence*, 8(3), 47–63.
- Cole, N. (2008). Money Laundering: Forensic Accounting as an Expert Witness. *The Institute of Chartered Accountants of Nigeria 38th Annual Accountants’*, 2.
- Coşar, Y. (1997). Sivil Itaatsizlik. In *Kamu Vicdanına Çağrı: Sivil Itaatsizlik* (pp. 9–29). Ayrıntı Yayınları.
- Dedeoğlu, B. (2016). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. Yeni Yüzyıl Yayınları.
- Denli, M. (2018). *Sivil Toplum Kavramı Bağlamında Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları: TUSİAD örneği*. Sakarya Üniversitesi.
- Dönmezer, S. (1977). Her Yönüyle Tedhiş. *Son Havadis Gazetesi*, 1–3.

- Dwivedy, D. (2011). Regulating Non-Profit Organizations (NPOs) to Counter Financing of Terrorism: A Double-edged Sword? *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 3(11), 4–7. <http://www.jstor.org/stable/26351019>
- Dworkin, R. (1997). Sivil Itaatsizligin Etigi ve Pragmatigi. In *Kamu Vicdanina Çağrı: Sivil Itaatsizlik* (pp. 197–155). Ayrıntı Yayınları.
- Eldor, R., & Melnick, R. (2004). Financial markets and terrorism. *European Journal of Political Economy*, 20(2), 367–386. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2004.03.002>
- Emhan, A. (2011). The Effects of Terror and Violence on Entrepreneurs in the Eastern and South-eastern Regions of Turkey: A Field Research. *Sosyoekonomi*, 2, 6–20.
- Englund, S. H. (2015). At What Cost? United States' Counter-Terrorism Strategy, Reputation, and Public Opinion. *Perspectives on Terrorism*, 9(3), 39–55. <http://www.jstor.org/stable/26297380>
- Ergil, D. (1980). *Türkiyede terör ve şiddet*,. Turhan Kitabevi.
- FATF. (2008). *Terrorist Financing*. http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF_Terrorist_Financing_Typologies_Report.pdf
- Freeman, M. (2011). The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology. *Studies in Conflict and Terrorism*, 34(6), 461–475.
- Gazete, R. (2007). *Terörün Finansmanına Yönelik İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği*.
- Grubu, M.-T. Ç. (2005). Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelenin Önemi: Türk Bankacılık Sisteminde İyi Uygulama Kılavuzu. *Bankacılar Dergisi*, 54, 74–103.
- Gücenmez, B. (2014). *Terörizmin Finansmanı: PKK, ETA ve IRA Terör Örgütlerinin Karşılaştırılması*,. Kara Harp Okulu Komutanlığı.
- Güneş, İ. (2004). Sivil Toplum Kuruluşları. *Son Baskı Sanal Dergi*, 1(5).
- Güneş, Ö. (2004). *Türkiye İle Bağlantılı Yasadışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Analizi*. Kara Harp Okulu.
- Gürel, S. (2015). Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 15–27.
- Güvel, E. A. (2004). *Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması*. Roma Yayınları.

- İşeri, R. (2008). *Türkiye’de Etnik Terör: Asala ve PKK Örneği*. Atılım Üniversitesi.
- Jürgen, H., Arendt, H., Galtung, J., Dworkin, R., Saner, H., King, M. L., & Henry David, T. (1997). Sivil Itaatsizlik: Demokratik Hukuk Devletin Denek Tasi. Almanya’da Otoriter Legalizm Karsitligi. In *Kamu Vicdanina Çağrı: Sivil Itaatsizlik* (pp. 116–136). Ayrıntı Yayınları.
- Kalaycı, İ. (2019). Küresel Terör/izm: Ekonomi Politikinden Finans Politikine. *Maliye Dergisi*, 176, 225–254.
- Kapani, M. (2013). *Kamu Hürriyetleri*. Yetkin Yayınları.
- Karatay, Ö., & Kapusuzoğlu, M. (2011). Mali ve ekonomik suçların Terörün Finansmanı Bağlamında Değerlendirilmesi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(1), 115–121.
- Keane, J. (2004). *Sivil Toplum ve Devlet / Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar*. Yedi Kıtta Yayınları.
- Kılıç, Z. (2007). *Küreselleşme İle İyime Kazanan Uluslararası Terörizm Ve Buna Karşı Alınan Tedbirler*. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Koncagül, İ. (2021). Terörizmin Unutulan Yüzü: Devlet Terörizmi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 39, 323–353.
- Kuyaksil, A. (2004). Türkiye’de Terör ve Terörün Kaynakları. *Polis Dergisi*, 40, 26.
- Kuyaksil, A. (2014). Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru olarak Kullandığı Bazı dini Kavramlar. *ASSAM*, 1, 78–114.
- Laquer, W. (1987). *Terrorism*. Little Brown and Company.
- MASAK. (2006). *Şüpheli işlem bildirim Rehberi*.
- MASAK. (2021). *Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanı amacıyla suistimalinin önlenmesine yönelik rehber*.
- Mitchel, C., Sthol, M., D, C., & Lopez G. (1986). *State Terrorism: Issues of Concept and Measurement. Government Violence and Repression: An Agenda for Research* (G. Lopez & M. Stohl (Eds.)).
- Müdürlüğü, V. G. (2021). *Vakıfların Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İyi Uygulama Rehb.*

- Office of the Commissioner of Charities. (2015). *Protecting your Charity against Money Laundering and Terrorist Financing*. https://www.Ros.Mha.Gov.Sg/Egp/Process/SYSTEM/CM_GuidanceNote.
- Ökçesiz, H. (2011). *Sivil İtaatsızlık*. Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arsivi Yayınları.
- Özeren, S. (2012). *Devlet Güvenliği*. Ankara: Polis Akademisi.
- Özkışlalı, G. (2008). *Küreselleşme, İnternet Ve Terörizmin Değişen Yüzü; Siber Terörizm*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rose, G. (2018). Terrorism Financing in Foreign Conflict Zones. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 10(2), 11–16. <http://www.jstor.org/stable/26358996>
- Rugman, A. (2000). *Globalleşmenin Sonu*, (çev. Sedat Eroğlu). MediaCat Yayınları.
- Saner, H. (1997). Demokrasilerde Direnme Sorumluluğu Üzerine. In *Kamu Vicdanına Çağrı: Sivil İtaatsızlık* (pp. 156–171).
- Sarahan, Z. A. (2018). *Küreselleşme ve Terörizm: Terörizmin Finansal Kaynakları*. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Selçuk, S. (199 C.E.). Devlet, Hukuk ve Demokrasi. *Yeni Türkiye Dergisi*, 29, 15–48.
- Semercioğlu, H. (2016). Uluslararası Terörizmde Küresel İşbirliği: Bir Ütopya. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 34(2), 97–114.
- Şentürk, Ş. S. (2008). *Sigortacılıkta Kara Para İle Mücadele*. Marmara Üniversitesi.
- Sevgel, S. (2019). *Organize Suçlar Ve Terörizmle İlişkisi: Pkk Terör Örgütünün Finans Kaynaklarının Tespitine Yönelik Genel Bir Değerlendirme*.
- Şimşek, M. (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 54, 319–335.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 387–401.
- Taylor, C. (1990). Modes of Civil Society. *Public Culture*, 3(1), 95–118. <https://doi.org/10.1215/08992363-3-1-95>
- Tosun, G. E. (2001). *Demokratiklesme Perspektifinden Devlet- Sivil Toplum İlişkisi*. Alfa Yayınları.
- Turan, D., & Gemici, E. (2020). Terörizmin Finansman Kaynakları ve Karapara

- Aklamanın Terörizmin Finansmanında ki Rolü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 257–278. <https://doi.org/10.18037/ausbd.758070>
- Turan, D., & Uzun, M. (2017). Kar amacı gütmeyen kuruluşların Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklama Üzerindeki Rolü. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19(3), 27–43.
- Türkiye barolar birliği 2006. (n.d.).
- TÜSEV. (2021). *Mali Eylem Görev Gücü Tavsiyelerinin Uygulanması Ve Türkiye’de Sivil Topluma Etkilerinin İncelenmesi*.
- Üney, İ. (2006). *Organize Suç ve Terörizm İlişkisi: PKK Örneği*. Polis Akademisi Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Urhal, Ö. (2009). *Küreselleşen Dünyada Güvenlik*. Adalet Yayınevi.
- Üstün, O. (2005). Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) Dokuz Özel Tavsiyesi. *Bankacılar Dergisi*, 52, 10–27.
- UTSAM. (2010). *Terörün Ekonomisi, Sınır İllerinde Kaçakçılık ve Terörün Finansmanı*.
- Vergin, N. (2000). *Din, Toplum ve Siyasal Sistem*. Bağlam Yayınları.
- Williams, S. M. (1995). Terrorism and Political Violence. Limits and Possibilities of Legal Control. Edited by Henry H. Han. [New York/London/Rome: Oceana. 1993.]. *International and Comparative Law Quarterly*, 44(2), 482–483. <https://doi.org/10.1093/iclqaj/44.2.482>
- Yayla, A. (1999). *Siyaset Teorisine Giriş*. Liberte Yayınları.
- Yayla, A. (2015). *Siyaset Bilimi* (1. baskı). Adres Yayınları.
- Yıldırım, M. (2003). Sivil Toplum ve Devlet. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 226–242.
- Yıldırım, Z. (2013). Türk Hukukunda Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Amacıyla Malvarlığını Dondurma Tedbiri. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 61–108.